

VÄLIS-EESTI

NR.1 JAANUAR 1939

VÄLISEESTLASED!

„PÄEVALEHTE“

LUGEDES OLETE ALATI KODUMAA SÜNDMUS-
TEST TEADLIKUD.

KINDLASTI HUVIDAVAD TEIE LAPSI
EESTI LASTE LOOMINGUD. SELLEKS
TELLIGE OMA LASTELE KORD
KUUS ILMUV LASTEAJAKIRI

„LASTE RÕÕM“

„PÄEVALEHE“ RAAMATUKAUPLUSTE

KAUDU ON TEIL VÕIMALIK SAADA KÕIKI EESTIKEEL-
SEID RAAMATUID, MAAKAARTE, LINNAPLAANE JNE.
KÕIGI EESTIS ILMUVATE AJAK. PEALE TELLIM. VASTUV.

TALLINNA EESTI KIRJASTUSÜHISUS
TALLINN – EESTI PIKK T. 2

NÄDALALEHT

„EESTI KIRIK“

pühendab oma veergudel rohkesti tähelepanu Välis-
Eesti küsimustele, olles tihedas ühenduses väliseest-
lastega üle kogu maailma.

„EESTI KIRIK“

kirikulehena peegeldab diasporaatöö-üritusi ja toob
väliseestlastele peale usuliskosutavate kirjutuste ka
teateid kodumaa riigi- ja kirikuelust.

1939. a. ilmub „EESTI KIRIK“ 16. aastakäigus igal neljapäeval.

Tellimishind välismaale aastas kr. 5.50, poolaastas kr. 2.75.

Väliseestlased, koonduge kõik „EESTI KIRIKU“ ümber!

KIRJANDUSLAUALE

soovitame „EESTI KIRIKU“ kirjastusel ilmunud vai-
mulikku kirjandust.

„EESTI KIRIK“ Tallinn – Eesti.

Kiriku tän. 8.

VÄLIS-LEESTINI

JAANUAR, 1939

Nr. 1

11. AASTAKÄIK

1939. aasta lävel.

Nii väheütlev kui see aastaarv iseenesest on, peitub selles ometi 1914. aasta 25. kordumine. 25 aastat möödub suvel Maailmasõja nime all ajalosse läinud suure verevalamise algusest. Neli aastat kestis üldine ja suur sõda maal, merel ja õhus; järellained nõudsid siin-seal lisa-aastaid, enne kui saabus lõppeks kõikjal rahu. Ei ole see rahugi olnud kõikjal ja alati rahuks, kuigi seegi kord nagu alati enne seda rahu pidi olema igavene. Endiselt on valatud verd ja hävitatud nõrgemat, võim on võidutsenud õiguse turjal, aga suuremas osas maailmas, nimeliselt vähemalt, maksis rahu siiski — kuni viimase ajani. Aastapöördel käib verine võitlus mitmes maailmanurgas, Aasias ja Euroopas, ja Euroopa mõjukaimad suurriigid teevad üha hoogsamaid ettevalmistusi uueks üldiseks verevalamiseks — otseku Maailmasõja alguse juubeli tähistamiseks.

Raske südamega astub iga mõtlev kodanik uude aastasse. Teadmine, et Briti peaministri suured pingutused möödunud aasta suvel vältisid uue Maailmasõja puhkemist Saksamaa algatusel, pakub praegu vähe lohutust. Sõjast kasulootvad riigid on agaralt ametis mitme sõjapõhjuse prepaareerimisel möödunud aasta ühe ja sellega võrdlemisi hõlpsasti kõrvaldatava asemel. Mõtted Itaalia impeeriumi suurendamisest Prantsusmaa arvel ja Suur-Ukraina iseseisvumisest Saksamaa toetusel pole ainult mõtted ja kaugema tuleviku programm, vaid õige lähedase aja eesmärk, sest relvastatud jõud ja varustus selleks on juba olemas;

puudub ainult juhused püssirohutunni süütamiseks ja sekkaöömiseks. Kui ruttu aga ei leita sedagi, kas või Ungari vähemusrahvuse Rumeenia ikkest vabastamise loosungi all, mis algatakse mõne kõrvalisema tähtsusega riigi poolt, kuna siis näiliselt süütutena kaasa lähevad ja suuremat kasu saavad hoopis vägevamad, need, kes seda juhust ainult pikisilmi ei oodanud, vaid ka selle juhuse ise ette valmistasid.

Umbes sellised mõtted täidavad mitte ainult meie, vaid kogu Euroopa ajakirjanduse uue-aasta-juhtkirju. Näib nii, et Euroopa paratamatult triivib oludesse, mis meenutavad 1914. a. olukorda, toda kurba aastat, kus sai alguse miljonite süütute jäle hävitamine — mis enam kunagi ei pidanud korduma.

Meie käes ei ole võimu, et pöörata ringi saatuseratast. Küll aga tahame meie loota, et mõistus maha ei jäta Euroopa vastutavaid riigijuhte, et ikkagi veel olukordade teravusest hoolimata leitakse uus väljapääsutee maailma ähvardavast katastroofist.

Laiali pillatud väliseestlased, kel sõja korral ehk suuremas ulatuses katkeb side kodumaaga, kes kodumaatuina niisugusel juhtumil peavad üle elama raskeid vintsutusi, kindlasti samuti loodavad rahuolukorra kestmist ja kokkuleppe-keele leidmist maailma riigimeeste vahel.

Olgu olud millised tahes, meie peame neile vastu astuma mehiselt ja oma ülesandeid tõsiselt võttes. Meie teame, et meie riigi rippumatust ei varitse praegusel hetkel mingid otsesed hädaohud ja et meie riiki ja rah-

PÕHJAMIEREIDE AHVATLUSIED.

Esimesi kaugete jääväljade avastajaid ja asunikke. — Polaarmede traagika. — Eestlased ekspeditsiooniga Põhja-Jäämerel. — Eesti meremehed laudkastis jää kaisutuses. — Keskööpäike.

Kapten K. Männiku (Jürgens).

Juba mõnda aega on kaks maailma tähtsamat maa-ala, Siber ja Kanada kesk-lääs, hakanud saatma muule maailmale oma rikkalikke saadusi. Nende põhjapoolsemate piiride avastamine ja ka kogu polaarvöö uurimine aga võis toimuda ainult mereteel, ja sinna, põhjapoolsematesse laustesse, igavesti külmanud mandrite randadele ja jäämägede vahele on sajandite kestel kadunud, maetud nii mõnegi tuntud ja tundmata meresõitja ja meremehe vaprust ja sangarlikkust.

Nii Kanada kui ka Siberi väravad mööda polaarvööd ulatuvad kuni Valge mereni ja Lapimaa ümbrusse. Nii Valge mere kui ka Lapimaa ümbruse algelanikud aga on teadmata, — arvatakse küll, et esimesed asunikud seal põhjas on olnud soome sugu rahvad. 870. aastal, kui esmakordselt avastati Valge meri, leiti juba tema kaldail eest soome sugu päriselanikke, kellega tuli lüüa lahinguid ja kes maksid maksusid toleaegelele Norra kuningale Alfredile. Esimesed venelased tungisid mööda Petšora jõe kuni Ar-

hangelskini ja leidsid eest asunikke juba 9. ja 10. sajandil. Suuremal arvul, paosse oma isevalitsejate hirmutegude eest, valgus sinna venelasi alles 16. ja 17. sajandil.

Põhja-Vene ja Lapimaa olemasolust said eurooplased teadlikuks samuti alles 16. sajandil, siis kui inglise ja hollandi maadeuurijad asusid leidma teed Indiasse sealtkaudu, ning avastasid tundmata jäävälju, mille vahel oli suuri maid ja rikkusi.

1553. aastal inglane Hugh Willoughby purjetas kuni Novaja-Zemlja nägemiskauguseni, pöördus jääolude tõttu tagasi, ja üks tema kolmest laevast, „Eduard Bonaventure“, sattus Valgesse merre, Põhja-Düüna suudmesse. Osa meeskonnast, olles vintsutatud purjetamisest jääs, jäigi paigale kohalike elanike sekka. 1578. aastal heitsid ankru Düüna suudmesse veelgi kaks hollandi laeva, meeskonnad samuti lisandusid nendele, keda leidsid eest, ja hiljem sinna tekiskiski Arhangelski linn.

Polaarmede jääväljadelt tagasijõudnute jutustused, kadunud polaaruurijate leitud päevikud kõnelevad väga kurba keelt. Näib, et vaid suuri kangelastegusid, raskeid kannatusi, sügavat valu, surijate meeletuid ja mahajäänute pisaraid on sajandite kestel nõudnud see saladusloori mattunud jää, külma ja surma riik. Sadasiid on hukkunud sinna õnnetusjuhtumite, uppumiste, külmutamise ja — mis veelgi õudsem — nälja tõttu. Nädalaid ja kuid on laevameeskonnad igavese jää lagendikel ekselnud ja hälbinud hoopis, tabatuina nälja või külma kondisest käest.

Aga niipea kui mõni sealt teadmatuse riigist sai poolnälginuna või ka surnuna tagasi, või jäi teadmatult kadunuks kõigile, leidis varsti uusi, kes tormasid nende asemele.

vast juhivad avara silmaringiga riigimehed, kes ei jäta kasutamata ainsatki võimalust meie riigilaeva juhtimiseks ka läbi tormide ja tuulte rahasadamasse. Aga iga kodanikki peab olema sama kindel ja mehine oma ülesannete täitmisel ja tarbe korral neid ise enesele lüues, kui isamaa seda vajab.

Vastu minnes poliitiliselt väga kõrgpingelisele aastale, millele äsjamöödunud aasta on jätnud lahendada väga keerukaid ülesandeid, mõtelgem kõik — kodus ja välismaal, kuidas olla tarbe korral abiks eesti asjale, pessimismi langemata, julgelt ja püstipäi, igaüks oma kohal — nii nagu seda nõnavad Eesti senised ilusad traditsioonid.

Selles mõttes tervitab Kodu-Eesti Välis-Eestit 1939. aasta künnisel. H. H.

Nii väljus a. 1594 William Barents, avastas kogu läänepoolse Novaja-Zemlja, jõudis edasi kuni Oranski saarteni, kuid suri tagasireisul. Samal aastal hollandlane Nay tungis kuni Kara mereni ja sealt kuni Yamali maaninani, kuid jättis see-eest oma tervise. 1734. aastal leitnant Tšeljuškin tormas kelkudel koortekarjaga suurtele jääväljadele ja jõudis kõige põhjapoolsema Siberi maaninani, mida veel tänapäeval tuntakse tema nime järele.

Üheks kurvemaks juhtumiks Põhja-jäämeredel võib küll lugeda Franklini ekspeditsiooni saatust, millisega kaks Franklini laeva, „Erebus“ ja „Terror“, väljusid 19. mail 1845. a. Portsmouth'ist, et leida vee- teed ümber Põhja-Ameerika. 59-aastane admiral oli kindel oma ettevõtte õnnestumisele, tema laevad olid juba varem Lõunamere jäädes proovitud, meeskond koosnes kogenuist ja tugevaist meestest, varustust oli laevadel kolmeks aastaks. Aga 26. juulil nähti neid laevu viimselt vaalapüüdjate poolt, seejärel kattis ekspeditsiooni teadmatuseliniik. Väljasaadetud päästeekspeditsiooni poolt korjatud andmed lasksid vaid oletada, et laevad külmasid jäässe. Hiljem, kui laevad jääs leiti, ilmnes, et meeskonna surma oli kiirustanud asjaolu, et kaasa- võetud lihakonservitootsist suurem osa laeval oli täidetud mädanenud liha, kontide, ja isegi saepuru ja liivaga. Õudne võis olla selle avastuse mõju ekspeditsiooniliikmeile. Laevu varustanud inimeste ebainimlik ahnus nii osutuski Franklini ekspeditsiooni hukkamise üheks suuremaks põhjuseks. Osa mehi oli püüdnud end säästa jalgsi laevadelt edasi rännates, kuid kõik, mida 1850. aastal väljasaadetud viisteistkümmend päästelaeva võisid leida 134-st ekspeditsiooni- liikmest, oli — nende korjused.

Polaaruuriija Henry Hudsoni heitis 1610. aastal Kanada idakalda suures, tema-nimelises lahes tema laeval mässama hakanud meeskond paati, koos väikese pojaga ja viie madrusega, kes olid temale jäänud truuks; kuid hüljatuile ei antud kaasa ei pala leiba, vett ega relva. Ja kadunuiks nad muidugi jäidki.

Jubedalt lõppes ka Gordon Bennet'i ekspeditsioon Beringi lahte, mis väljus 8. juulil

1873. a. San- Franciscost laeval „Jannette“. Beringi väinas laev külmus jäässe, mida voolus aeglaselt kandis põhja poole. Lõppeks jää osutus nii tugevaks, et laev ei suutnud sellele vastu pidada, vajus küljeli ja täitus veega. Meeskonna silmade all, koos toidu- tagavaraga ja muu varustusega, vajus ta läbi jää merepõhja. Kolmel paadil alustati lahtise vee äärest teekonda, et jõuda Siberisse Leena jõe suudmesse. Üks paat jäi kadunuks, teine jõudis randa, kus nälgitud ja külmunud meeskond päästeti. Kolmas paat, kapten de Longi juhatusel, jõudis tühjale rannale, kus mehed toitsid end puukoortega ja nahkpükstest väljalõigatud ri- badega. De Long saatis kaks tugevamat meest ette abi otsima, need jõudsidki inim- asulateni ja pääsesid. Aga appitõttajad leid- sid vaid de Longi ja teiste meeste jäänused ja — päeviku, milles kajastusid õnnetute viimsed kannatused ja lootusetus.

Nordenskjöld 1876. a. saavutaski selle, mida ei jõudnud de Long, — tungis kuni Jenissei jõe suudmeni. 1878. aastal väljus ta Göteborgist laeval „Vega“, et läbida kogu Põhjamerd läänest itta. Talvel Tšel- juskini maanina ligidal jäi laev jäässe, kuid järgmise aastal ta saavutaski eesmärgi, — jõudis septembris Yokohamasse. — See oli esimene juhtum 326 aastat kestnud tormi- jooksudel tundmatutele jääväljadele, kus jõutigi Läänest Itta, ja pealegi ilma ühtegi inimelu kaotamata ja laeva vigastamata.

Järgmisi põhjamerede sangareid oli ei keegi muu kui tuntud Norra polaaruurija dr. Fridtjof Nansen, kes oma eriliselt selleks ehitatud laeval „Fram“ 1893. a. asus avas- tama põhjanaba. 14. märtsil 1895. a., olles sattunud hoovusse, mis viis laeva lõunasse, lahkus vaid ühe kaaslase saatel jääpanka- dele, et avastada põhjanaba jalgsi. Jõudnud kuni 86 05° põhjalaiuseni, rändurid tundsid end aga niivõrd väsinuna, et loobusid edasi tungimast ja otsustasid pääseda Franz Josephi maa suunas. Surmani väsinud, nälgas ja haige, Nansen juba oli jätnud end hoopis saatuse hoolde, — kuni tulid mehed teda otsima saadetud Frederic Jacksoni ekspedit- sioonilaevalt „Windward“, päästsid mõle- mad, ja 17. augustil 1896. a. tõid Vardo'sse (Norras). Kõikide üllatuseks ja rõõmuks ka

Nanseni laev „Fram“ jõudis kaks nädalat hiljem tagasi Norrasse.

1897. a. 11. juulil rootslane Andree tõusis õhupallil Teravmägedel õhku, et lennata üle põhjanaba Beringi lahte. Tund hiljem pärast õhkutõusmist kadus Andree saatjate silmist jäädavalt. 33 aastat hiljem leiti tema ja ta kaaslase jäänused Vito saarelt, samuti nende instrumendid, varustus ja ülestähendused. Selgus, et õhupalli ventiilid olid hakanud lekkima, kolm päeva pärast õhkutõusmist pall oli langenud ja purunenud jääle. Ülimate pingutustega jõuti 5. oktoobril Vito saarele, ja 17. oktoobril tuli lõpp! Surma põhjuseks oli arvatavasti polaarpakane. Sangarite jäänused maeti suure pidulikkusega kodumulda.

Itaallane Nobile startis põhjanabale 23. mail 1928. a. õhulaeval „Italia“, kuid juba 25. mail langes õhulaev purunedes jääle. Rootsi lendur 12. juunil päästis Nobile, hiljem vene jäämurdja „Krassin“ leidis meeskonnast veel seitse inimest, kuid 8 meest siiski hukkusid igavesel jääväljal.

— Mis on see võim, mis kisub inimesi Põhja? — Ons see uudishimu või auahnus, teadusejano või võidujooksuking? Või kutsub neid polaarlooduse omapärane ilu, sundides igat, kes kord seal juba viibinud, haarama uuesti reisipauna, — ehkki on teadlik selles, et algab mäng elu ja surma peale? . . .

3. septembril 1913. aastal alustas polaar ekspeditsiooni kapten Vilkitski kahel Vene jäämurdjal „Taimör“ ja „Vaigats“. Laevad olid moodsalt ehitatud, varustatud omaaja parimate raadioseadeldistega. Reis õnnestus igati, avastati uus maa, mis nimetati keiser Nikolai II jaoks (praegune Severnaja Zemlja). Siiski laevu tabas ka õnnetus: „Taimör“ põrkas veelalusele kaljule, masinaruum täitis veega, ja saadeti välja SOS. Meeskond valmistus kiireks lahkumiseks laevalt. Aga laeva puusepaks oli keegi eestlane „Ivan“ (Jaan Priidu p. Saar Hiust), ja tema ülesandeks oli ka vee mõõtmine ja kontrollimine laevaruumides ja tankides. Ivan jatkas veemõõtmisi ja leidis, et vee juurdevool laevaruumi (osa ruume olid tühjad) jääb aeglasemaks, — küllap laev ei vaju täielikult põhja! Osa mehi oli laevalt juba asunud päästepaatidesse, kuid Ivan

keeldus nendele järgnemast. Ja laev ei vajunudki põhja!

Laevalt lahkunud leiti paatides inglise ja ameerika traalerite poolt, kes SOS-hüüde peale „Taimörile“ appi olid rutanud, viibides parajasti Valge mere ümbruses. Mehed paatides olid külmast niivõrd näpistada saanud, et mitmel neist tuli kaotada nii mõnigi ihuliige arstinoa all. „Taimörile“ jääjad koos Ivaniga aga leiti muidugi tervetena.

Viimastel aastatel juba rida Eesti kaubalaevu on külasthanud ka Obi ja Jenissei jõgede suudmeid, tuues sealt Siberi metsasaadusi Euroopa sadamatesse.

Vististi küll kogu maailma mereloos omapärasema sõidu on sooritanud eesti mere-mehed, kes hukkuvalt laevalt end päästsid laudkastis. — Polaarmere saatuslik kaisu-tus haaras tublide eesti merepoegaile järele, ja ainult vähestel neist õnnestus jõuda tagasi maailma, — sedagi vaid oma sangarlikkuse tõttu.

1914. a. okt. lahkus vene kaubalaev „Ormesby“ Inglismaalt Arhangelskisse. Laeva 27-liikmelisest meeskonnast olid peagu kõik eestlased. Valge mere suus aga sattus laev tugeva tuisu ja tormi kätte, mis viis ta õigest sihist kõrvale, hädadohtlikule Orlovi madalikule. Seal sai laev suure augu põhja, laeva tagumine ruum läks vett täis. Et vältida uppumist, juhtis kapten laeva uuesti madalikule, kuid seejuures käis laev pilpana pooleks ja tema pärapoolne osa ühes kuue mehega kadus kiiresti meresügavusse. Ülejäänud osalt lained viisid komandosilla ja päästepaadid.

Kolmandal päeval torm vaibus. Nüüd mõeldi ka söömisele, aga kuna toiduained asusid laevapäras, mis oli vajunud merepõhja, leiti 17 ellujäänu jaoks vaid seitse kartulit, mis jagati seltsimehelikult. Rakettide laskmine abisaamiseks osutus asjatuks.

Kuna oli kadunud igasugune lootus välisele abile, siis saadeti esimene tüürimees, väikeses järelejäänud paadis, kolme mehe saatel otsima Orlovi tuletorni, mis laevaõnnetuskohalt võis olla umbes 35 km eemal. Aga mehed jäid kadunuks, ja laevalejäänuid hakkas nälg juba päriselt jõuetuks vaevama.

Siis otsustas laeva teine tüürimees K a s k (praegune kauba- ja reisijatelaeva „Pearu“

kapten) meisterdada laudadest kasti, milles vahest saaks kuhugi randa välja jõuda. Hiidlase Mäekalda abil ta lõppeks saigi valmis kasti, kuhu mahtus neli meest. Kast küll tublisti lekkis, aga siiski mindi teele, lähema, Kanina maanina suunas. Ei puudunud kasti ka neli omatehtud aeru ja tükk purjeriiet purjeks. Kompassi ei olnud, suuna hoiti ainult põhjatähe järele. Korra reisu kestes nähti ka päikest, ja samal ajal mehed silmasidki taamal kuiva maad.

Kuid randa kohe siiski ei jõutud. Takistas paari kilomeetri laiune jääsupp rannas. Mehed lohistasid end nüüd aerude ja korkvestide abil ranna suunas, ja kuna hommikuks külm kõvenes 18 kraadile, tihenes jää, ja nii jõuti jääle paremini edasi. Paat ühes laevapuusepp Mäenurgaga, kes omal jõul ei suutnud kõndida ja kellele otsustati hiljem järele tulla, jäeti jäässe maha.

Lõppeks jõuti Kiia jõe suudmesse, kus asus vene kaluriküla. Kalurid tõttasid kohe otsima ka teisi kannatajaid. Mäenurka ühes laudkastiga aga rannas enam ei leitud, vahepeal tõusnud tuul oli triivunud ajujää rannast ulgumerele, ja küllap nõnda uppus ka Mäenurk ühes kastiga. Leiti küll aga see paaditais mehi, kes olid laevalt suundunud Orlovi tuletorni otsima, — vastastuule tõttu polnud nemadki kaugemale saanud Kanina maaninast.

Nii pääsis elusalt randa vaid 7 meest. Vrakile jäänud 9 meest aga hukkus. Ka pääsnutel tuli veel mõndagi kannatada. Meeste külmunud kehaliikmed hakkasid mädanema, esimesel tüürimehel lõigati mõlemad jalad ja hiljem ka määrijal Korvusel. Viimast võib praegu näha Tallinna tänavail, kus ta end lükkab edasi ratastega lauakäikil, elatudes almustest. Tüürimees Kask pääsis kergemini, — ta kaotas vaid ühe jala suure varba.

*

Juba läinud sajandi lõpus Orajõe mees Jakob Markson asutas Põhja-Jäämere kaldale, Murmani randa Gavrilovi sadamasse kalapüügi-keskuse, kust kalad laevaga veeti Peterburi elanikele paastutoiduks. Laevad selleks ehitati Eestis, sõideti nendega Inglismaale, võeti laadungiks sool kalade soolamiseks ja siirduti siis Murmanile. Püügi-

hooajaks sõitsid kodumaalt raudteel Arhangeliski ja sealt laevaga kohale ka pärastised peremehed-osanikud Kristjan Markson ja Rein Grant.

Kumbki neist oli osav ärimees, oskas venelastega ärisõprusi sõlmida ja eriti viina abil venelastele oma kalakaupa ostetavaks teha. Mõlemad oskasid end ka Murmani rannal venelaste keskel niivõrd maksuma panna, et kui hiljem korra ka lätlased sinna püüdsid kanda toetada, ei õnnestunud see neil teps mitte.

Kogu sellele kalapüügi-ettevõttele tegi lõpu energilise peaosaniku ja laevakapteni Kristjan Marksoni surm Maailmasõja eel, 1913. aastal.

*

Need, kes kunagi on purjetanud polaarvetes, ei suuda eales unustada seda ilu, mida pakub kauge põhjamaa ja põhjakallaste loodus oma kaunimates avaldustes. Norra fjordid oma looklevate veeteedega, pilvedeni ulatuvate, igavese lumega kaetud kaljumägedega, all lopsaka lilledemerega, Nord-Kap oma taevani kerkivate kaljurahnudega, ja — keskööpäikesega, — eriti nimelt viimasega, — sööbuvad mälestustesse esikohale ka kõige kogenumal meremehel.

Ei, — seda ilu, mida pakub keskööpäike, seda ei oskagi kirjeldada, — seda tuleb endal näha, — tuleb isiklikult läbi elada. Polaaröö kuldne päike, mis mõõtmatuile lume- ja jääväljadele, vägevatele kaljutippudele vahetumalt, ööd-päevad läbi, valab vaikselt oma miljoneid isevärvi kiiri, — see on romantika, milles sulab ka kivisem merekaru süda.

Nord Kap'is (North Cape) aeg, millal päike ei looju, vältab 12. maist kuni 20. juulini; Trondhjemis päike püsib vahetumalt silmapiiril 23. maist samuti kuni 20. juulini, — kuid Nord Kapis talvel, 18. novembrist kuni 23. jaanuarini, seevastu kaob päike hoopis ja valitseb vaid aovalgus (aurora) ja virmalised.

See, keda saatus kunagi viib põhjameredele, leiab unustamatu võlu põhjamaa valguse ja varjude mängust, mis on tingitud päikese madalast käigust sealsetes laiustes.

Rio de Janeiro „Theatro Municipal“ hoone.

Brasiilia ooperis.

L.-Ameerika silmapaistvamat ooperijuhti Ed. de Guarnierit külastamas.

Jüri Viinamägi.

Püsivamaid ooperiasutusi on Brasiilias ainult üks, ja nimelt Brasiilia Ühendatud Riikide pealinnas Rio de Janeiros. Teatrihoone „Theatro Municipal“, tehniline personaal, koor ja tantsutrupp ooperil kuuluvad linnavalitsuse alla, soliste aga palkab ettevõtja.

Tänavuse hooaja ettevõtjaks on Brasiilia pealinna kõrgema seltskonna daam — Dona Gabriela Bezanzone-Lage. Ühtlasi teda tuntakse hea lauljannana. Dona abikaasa senjoor Henrique Lage on Brasiilia rikkamaid mehi ja Rio de Janeiro läheduses asuva ühe suurema saare omanik. On ühtlasi ka ainuke eraisik, kes hiljuti Brasiilia presidendilt dr. Getulio Vargas'elt sai sõjateenetemärgi.

Teatri üürijate selts nimetab enast „S. A. Theatro Brasileiro“. Selle seltsi patronaazi all töötavad kaks allettevõtet, — nn. „Prantsuse grupp“ ja „Temporada Lyrica“. Koor, balett, maestrod ja dirigendid töötavad mõlemaile; „Prantsuse grupi“ lava- ja ettekannete keeleks on prantsuse keel, „Temporada Lyrica“l aga itaalia keel.

Ooperite hooaeg jaguneb kaheks. Esimest poolaega nimetatakse „Temporada Lyrica“ks“ ja teist poolt „Opera Nacional“iks“. „Temporada Lyrica“ solistid on peagu kõik välismailt kutsutud jõud. Seepärast on ka ooperi pääsmete hinnad üsna kõrged. Odavaimaks hinnaks on eesti rahas umbes 7 krooni, ja loož 130 krooni. Sellegipärast toimuvad esi-

etendused „väljamüüdnud maja“ ees. „Nacional Opera“ solistide koosseisu aga kuuluvad Brasiilias elutsevad ooperijõud, kelledest suurem osa on jällegi itaallased. „Opera Nacional“ sooritab ka suuremaid ringreise. Lepingud on juba alla kirjutatud Sao Paulo, Lõuna-Brasiiliaga, Argentiinaga ja teiste L.-Ameerika suuremate linnadega.

Saatusel tahtel Riosse sattunud, läksin kohe „Theatro Municipal“ eestlasest balletmeisterit Juku Lindberg'i külastama. Teda olin juba varem tihti näinud, ja nimelt Sao Paulo eesti seltsi pidudel. Jälleenägemine oli südamluk. Ta tutvustas mind kohe balletitrupi õpetajanna pr. Oleninaga. Sain siis ka kaua aja järele vene keelt rääkida. Veel samal päeval esitati mind esimesele maestrole ja dirigendile Eduardo de Guarnieri'le, kes on pikakasvuline, sportlase kehaehitusega, unistavate silmadega itaallane. Päev hiljem võisin talle juba ette laulda.

Kuna ooperitrupp parajasti oli Sao Paulo's külaskäigul, siis oli teatri kulissidetagune elu nagu surnud. Lava oli kulssidest puhas, sarnanedes suurele areenile. Kontsertsaali puudumise tõttu harjutas umbes 80-liikmeline sümfooniaorkester samas laval.

Siin maestro Guarnieri ühes orkestriga oli valmistumas sümfoonia-kontsertide hooaja vastu. Käsil olid prantsuse ja itaalia helimeistrite tööd. Eestis ja Venes olen kuulnud palju vene ja põhjamaade muusikatoide, Saksamaal saksa töid, ja nüüd avanes mul oivaline juhus täielikumalt ka itaalia ja prantsuse muusika nautimiseks.

Orkestriproovid toimusid alati umb. järgmiselt. Kogunetakse kell 9 hommikul. Märgukell heliseb. Orkestrandid ilmuvad lavale. Orkester koosneb peagu ernditult vaid itaallastest. Neist veelgi rohkem tõmmud on vaid löökriistade kunstnik ja mõni kontrabassist.

Pärast mürarikast pillide häälestamist ilmub de Guarnieri ise. Käik on mehel sirge, kuid pea longus. Orkester tervitab püstitõusmisega oma maestrot.

Juba Berliinis oli mul õnn suuri ja kuulsaid dirigente proovidel tundma õppida. Just ühe suurema ettekande ja suure orkestrikontserdi eeltöö ongi, mis peaks huvitama iga muusikaarmastajat, liiatigi elukutselist. Siin alles näed, kuidas suurteosest, mis veel paberil, ta tõlgitsejad, vägagi mitmesuguste, individuaalsete nõudmistega dirigendid Euroopast ja mujalt, võtavad välja ja nõiuvad kuuldavale oma parima.

Omal ajal Berliinis oli minul võimalus Saksa Riigi esimese orkestrijuhi Furtwängleri orkestriproove pealt kuulata. Sellest õppisin palju. Teiseks ja suureks võimaluseks oli mul Sao Paulos tegutsevat, samuti kuulsat Ernst Mehlich'it proovidel ja kontsertidel näha. Temaga isegi saime sõpradeks, — ta juba nimetas mind oma „paremaks käeks“. Kuna maestro Mehlich'il oli juhatada ka koor, siis jäid meeshääled minu käsutusse. Valmimisel siis oli parajasti Rossini „Stabat Mater“i lavastus. — See mu Sao Paulo töö, minust olemata põhjustel, jäi mul aga lõpetamata.

Ent nüüd olin saanud kolmanda suure võimaluse, — itaallasest kuulsuse maestro Eduardo de Guarnieri juures töötamise näol Rio de Janeiros.

Huvitav oli jälgida tema kontakti mängijatega. — Orkester tunneb oma juhti ta silmadest ja pisimaistki liigutustist. Vaid väike pööre pehemale või paremale, üsna longus pea ja tugev „alkulmu“ pilk „süüdlasele“ on tal tavaliselt mängimise katkestamise märgiks. Mida jämedam on viga, seda suurem on ka maestro pööre. Pääseb aga „viga“, — vaatamata parandusele, — jällegi maestro kõrvu, siis on pööre 80-kraadiline. Orkester lõpetab mängu

Brasiilia Eesti Ühingu koosviibimine V.-E. päeval 26. nov. 1938. (Vt. Ihk. 18)

nagu välgust rabatud, rõhuv vaikus laskub kogu orkestrile. Mõtlen, — kas see vaikus tähendab tulevat tormi? — Ei midagi sellesarnast! — De Guarnieri pöördub uuesti juhipoosi, jagab instruksioone, ja kõik on jälle korras.

Nii mööduvad proovid. Koos õpimise küpsusega muutub ka ettekanne elavamaks ja kõlavamaks, kuid aiva tõuseb ka de Guarnieri nõudlikkus. Ta ei „kingi“ ühtegi viga. Kord kontrabassid ja puhkpillid olid sunnitud kordama üht muusika-osa isegi kuni üheksa korda.

On aga muusikateos juba „kontsertküps“, siis enam ei tunne ära Guarnierit. — Lõviks muutub see blond itaallane. Kõik ta temperamendi-omadused, olnud proovidel alguses summutatud, pääsevad nüüd lõkkele. Maru, tormi, nõudlikkust kuni äärmuseni hoovab nüüd juhitud. Orkestri leigusest on saanud soojus, ja lõpuks — kuumus. Kaasakistuna dirigendist, sarnaneb nüüd ettekanne — keevale kraaterile.

Maestro Guarnieri iseloomustavaks jooneks on veel, et pausid puh-

kuseks teeb ta täiesti ootamatult. Üllatusena kõigile, langeb taktikepp tugeva hoobiga partituurile, ja seega algab veerandtunniline vaheaeg. Nii-sugusel vaheajal orkester asub kohvijoomisele, Guarnieri aga — habemeajamisele ja särkide vahetamisele.

„Noorendatuna ja puhtana“ ilmub ta siis uuesti orkestri ette. Kuub ei püsi kaua ta seljas, varsti langeb ka kaelaside, ja siis krae.

Kui orkester valmistab nimelt ooperietendust, siis tulevad nähtavale ka maestro Guarnieri teised omadused, ja nimelt ta „lauluomadused“. Olen seni läbi elanud juba kaheksa ooperi ettevalmistust maestro juhatusel. Kõik laulupartiid laulab Guarnieri dirigeerimise ajal orkestrile ise ette. Ei teda sugugi kohuta ei koloratuursopraani ülem tipp ega ka madalaim noot bassist. Maestro hääle ulatusele mahub vististi küll kogu diapaseon. Seepärast on ka arusaadav, miks tema „laulmine“ orkestri ees tihtipeale lõpeb üldise, kollegiaalse naeruga.

— Niisugune on Lõuna-Ameerika praegune parimaid ooperijuhte.

Ringvaateid välismailt.

Tähelepanekuid Euroopast ja Põhja-Ameerikast.*)

Tööpuudus ja majanduslikud raskused Uues-Maailmas.

Eile, 9. okt. öösel kell 2:30 sõitsime üle ekvaatori. Ilm oli suurepärane, meri kui peegel, soojus oli eile 87° Fahrenheiti järgi.

Mu reis kodumaale on õnnestunud imehästi, veel kolm päeva, ja ookeanihiiglane toob mu tagasi mu kodusse Fidžil, kuid meeleolu ei ole siiski kõige parem, — suur on igatsus kodumaale jäänud sõprade järele. — Oleks vaid Tallinn Fidžile niisama lähedal nagu on Uus-Meremaa või Sidney, siis võiks uut teekonda kodumaale ette võtta juba tuleval suvel...

Agaga nüüd paar sõna nendest maadest, kust läbi reisisin. Soomes elu-olu näis mulle võrdlemisi korralikuna, seal nähtavasti iga inimene leiab tööd ja elatumisvõimalust. Taanis, kus samuti sain viibida vaid lühemat aega, torkas silma puuvilja ja ka muu toidu odavus. Minu järelepärimisele taanlased seletasid, et tööpuudust neil ei ole, kuid raha on vähe liikumas. Taanlaste elu näib olevat kaunis kinnine.

Londonis aga elukallidus näib olevat väga kõrge, välja arvatud riided ja manufaktuurkaup. Teise järgu hotellis maksin kahe inimese toast £ 1 päevas, kusjuures ka toitmine oli küllalt vilets.

New York aga rabas meid samuti oma elukallidusega. Dollar on Ameerikas umbes niisama palju väärt kui kroon Eestis, ja hotellis tuli meil maksta ainult magamise eest 3 dollarit öö pealt, iga einestamine mitte vähem kui dollar, ja linnas pisutki trammidel ringi liikudes on hõlpsasti jälle dollar läinud! Ameeriklane ise aga näib olevat äärmiselt hoolimatu ja jäine, keegi ei taha võõraga jutelda ega temale mingeid juhatusi anda; erandiks ses suhtes jäävad vaid Ameerika eestlased. Töötuid Ühendriikides näib olevat hirmus palju, ja paljud neistki, kellel tööd on, nähtavasti elavad küllalt viletsasti, sest keskmine kuupalk ameeriklasel on vaid 100 dollarit kuus, välja arvatud neil, kes on head ametimehed ja juba kauemat aega Ameerikas viibides end

on sisse töötanud. New Yorgis on ka eestlasi, kellel on oma maja või oma auto. Kuid neid on vähe. Kokku võttes sain praegustest Ühendriikidest väga ebasoodsa mulje, mina isiklikult seal küll elada ei tahaks.

New Yorgist suundusin edasi läbi Kanada. Loodus selles Inglise domioonis on kaunis ja maa loodusvaradest väga rikas, kuid elu Kanadas näib olevat siiski viletsam kui nii mõneski teises Inglise aumaas, — Fidžist rääkimata. Kümnest miljonist elanikust Kanadas praegu kuni 1½ miljonit on töötava, palgatingimused aga on veelgi nigelamad kui Ühendriikides ja pealegi on Kanada raha odavam. Kanada farmerit riik koormab väga suurte maksudega, maks on pandatud tegelikult igale asjale. Maa ise on tühi ja harimata, seda võib osta poolmuidu, aga keegi seda ei tahagi, sest see ei too midagi sisse. Sisserändamine seejuures aga on väga kitsendatud. Pealegi on Kanada Ühendriikidele nii palju võlgu, et peagu kogu sissetulek riigis maksetakse võlaprotsentideks, ning võlg suureneb järjest veelgi. Ametlikult Kanada on küll Inglise lipu all, kuid tegelikult on tema täielikeks peremeesteks Ühendriigid. Ja näib, et Ühendriikide poliitikaks osutubki hoida Kanadat oma vaese võlgnikuna, nii et seejuures ei areneks ka Kanada omatööstus. Nii juhtub sedagi, et masinad, mis on valmistatud Ühendriikides ja on Kanadas ainult kokku pandud, lähivad odava tolliga edasi Inglismaale, märgituina „Made in Canada“.

Viibisin Kanadas viis päeva, mille kestel jutlesin nii mõnegi haritud kanadlasega, kes kõik kui ühest suust tunnistasid, et olukord praegusena enam kaua kesta ei saa ja peab tulema mõni järsk pööre. Ühe näitena praegusest ebaloomulikust olukorrast märgin järgmist: — Kuna kogu Kanada tööstus on koondunud Atlandi ookeani kaldale, Montreali ümbruses, siis on toiduained selles piirkonnas väga kallid, — kohapeal palju midagi ei kasva ega kasvatata. Kanada farmimajandus ja samuti ka tähtsad maapõuvarad, nagu raud, nikkel ja vask, asuvad aga Vaikse ookeani poolal. Seepärast, — kuna need toorained tuleb vedada itta raudteel, mis võtab oma viis päeva aega, on ka kulud tohutusuured. Pealegi suundub raudtee üle kõrgete mägede ja tühjad vagunid tuleb kõik jälle tagasi vedada. Sõitsin Kanadas raudteel korra ühes vagunis ühe väikevenelasega, kes ütles end viibivat maal juba üle 30 aasta ja praegu omab väikest toiduainete-kauplust Montrealis. Ta seletas, et parajasti ta on teel Vaikse ookeani kal-

*) „Välis-Eesti“ 1938. a. kahes numbris avaldasime läinud suvel oma vana kodumaad külastanud Fidži eestlase K. Mäesepa kirjeldusi Fidži saartest. Käesolevaga toome tema muljeid tagasisõidult oma uuele kodumaale. Toim.

dale Vancouveri, et selle linna ümbrusest maalt osta üles mune ja muid toiduaineid. Ütles, et kavatseb osta mune terve vaguni-täie, makstes 16 senti tosinast; Montrealis aga ta saavat munatosinast oma poes 40 senti. — Vancouveri ümbruse põllumehel kuskile lähemale oma kaupa müüa pole, ja seepärast ta oma saadused poolmuidu käest annabki.

Lõpetan seekord. Kirjeldatud maadest olin lõppeks ju vaid läbirändaja, ja mulle isegi tundub, et vahest mul pole täit õigustki arvustada ja leida puudusi maades, mis minule niikuinii jäävad vaid seljataha. Aga kui kord leiab aega oma lõppsihi, Fidži saartel, siis kindlasti kord jälle kirjutan kodumaale pikemalt seeile, kuidas areneb elu-olu maisamaatüppes keset Vaikset ookeani.

Mis sünnib Abessiinias?

Itaalia ei olevat veel kaugeltki võidul, arvab V. Hendrikson.

Hiljuti saabus kodumaale külskäigule endine Abessiinia eestlane Vold Hendrikson, kes Addis Abebas hotellipidajana jõudis võrdlemisi heale järjele. Ühes teise Abessiinia eestlase G. Leiesega, kelle sulest käesoleva ajakirja veergudel on ilmunud varermini pikki kirjutusi Abessiinia elust ja Itaalia-Abessiinia sõjast, oli ta pealtnägijaks Abessiinia iseseisvuse hävingule ja lahkus Abessiiniast ühes teiste eurooplastega. Kuna G. Leies siirdus Lõuna-Aafrikasse, asus tema Briti Araabiassa.

Et Abessiinia praegusest käekäigust on väljapoole võrdlemisi vähe kuulda, oletada aga võib, et Itaalia Abessiinia valitsemine ja asustamine ei lähe kaugeltki nii libedasti, kui seda järeldada võiks Itaalia oma informatsiooniallikate järgi, siis pakub ses suhtes huvi V. Hendriksoni „Sakalale“ antud intervjuu, kus ta tõendab, et Abessiinia vallutamine itaallaste poolt pole veel kaugeltki lõpule jõudnud. Ta leiab isegi, et abessiinlasi on veel vara lugeda kaotajateks selles sõjas.

„Jättes esialgu kõrvale kõik faktid, pean ütleva, et 20-miljoniline rahulik rahvas ei saanud ometigi võita suurriigi modernselt relvastatud sõjaväge tavalises positsioonisõjas 50.000 püssiga, mõnesaja kuulipilduja ja sõrmedel loetavate kahuritega, millest moodsama ja võimsama üksuse moodustas 8 seniitkahurit Haile Selassie isiklikust kaardiväest. See oli neeguse kaardiväe varustus ja reaalselt ka kogu relvastus, mis abessiinlastel oli vastu panna Itaalia moodsale armeele,“ väidab G. Hendrikson.

„Laostatud Abessiiniast asus liitma ja tema kultuuri üles ehitama Menelik II, kelle poolt alustatud tööd jatkas Haile Selassie

suure intensiivsusega, ning tema jõudis juba hoopis kaugemale oma eelkäijast. Isiklikult arvan, et kui itaallaste vallutamisaktsioon oleks hilinenud vaid 4—5 aasta võrra, oleks ta põrganud kokku kultuurriigiga, mille vallutamine oluks võimatu, või vähemalt väga küsitav.

Nagu tähendatud, ei ole Abessiinia siiski veel võidetud. Juba kolmandasse aastasse veniva sõja tulemusena on abessiinlane muutunud otsekui metsloomaks. Teda pole võimalik kuulda ega näha, ent ometi annab ta järsku surmava hoobi. Küll keerlevad õhus alalõppmatult Itaalia lennukid, kuid nende pommid ei anna tõhusat resultaati, seda enam, et abessiinlased ei kogune enam suurte üksustena, vaid üksikute rühmadena. Pealegi on abessiinlased enamikus loobunud Itaalia kindlustatud positsioonide atakeerimisest. Praegu varitsevad abessiinlased peaaegjalikult ühendusteid ja neil liikuvaid karavane.

Üks tavalisemaid rünnakmeetodeid, mida armastab kasutada Dedšamatš Fikra Mariami juhatusel tegutsev 5000—6000-meheline üksus, on tankide hävitamine kaelalastavate kaljulahmakatega.

Fikra Mariami tegutseb oma meestega mägises ja kaljuses Dessye ümbruses, kus nad murravad lahti hiigelkivirünki, millised siis soodsal momendil pannakse veerema või kukkuma orgu.

Viimased aastad on toonud suure muutuse ka sõjataktilasse. Nüüd tunnevad abessiinlased ka Itaalia nõrku külgi ning oskavad seda väga hästi kasutada. Kui keegi itaallastest langeb vangi, siis võetakse tal relvad ja peale ülekuulamist lastakse mees rahulikult minna. Muidugi ei jäta see mõju avaldamata itaalia sõdureile, seda enam, et nende eneste käitumine käsukohaselt peab olema hoopis teine.

Sissisõja tõttu pole itaallastel võimalik oma üksikult kindlustatud positsioonelt lahkuda ilma tugeva sõjaväelise kaitseta, rääkimata siis veel maa kui seesuguse ekspluaateerimisest. Kõik toitained ja isegi kohv, see Abessiinia elupõline taim, tuleb sisse vedada Euroopast.

Itaalia valduses on ainult Addis Abeba, raudtee, osa Harrari provintsi, Dessye ja mõned üksikud positsioonid Põhja-Etiopias. Peale selle veel 4—5 garnisoni piiridel, igatahes kogusummas mitte enam kui 6—8% Abessiinia territooriumist. Pealegi on suurem osa Itaalia jõust koondatud Harrari provintsi, mis oleneb tõenäoliselt poliitilisest konjunktuurist Euroopas.“

Mis puutub Haile Selassie'sse, siis arvab V. Hendrikson, et tema täht on loojunud lõplikult. Kui ka Abessiinia peaks oma iseseisvuse tagasi saama, siis endise neeguse troonilepääsemist ei olevat enam lootatav.

te ainult sel põhjusel, et ta pages maalt, jättes rahva enamvähem omapead võitlema, vaid seepärast, et ta pooldas passiivsuse-politikat. Abessiinas praegu olevat küll väike kildkond, kes meelsasti näeks Haile Selassiet troonil, kuid tegelikult olevat suurem osa siiski selle vastu.

Ärevad päevad Mount Isa kaevanduses Austraalias.

Söekaevurite streik, mis kestis üle Austraalia ligi 6 nädalat, tabas kõiki tööstusi ja ettevõtteid, mis söetagavara puudusel olid sunnitud tegevust kui mitte täiesti lõpetama, siis tunduvalt vähendama. Viimaste hulgas oli ka Mount Isa tina- ja hõbedakaevandus. Tööliste arv, mis oli püsinud pikemat aega üle 1240, sulas juba esimesel streiginädalal alla tuhande. Kuna söetagavara täiel määral töötamise puhul vaevalt 6 nädalaks jatkus, streigi tulemust aga ette oletada ei suudetud, siis vähendati söetarvitust jõujaamas esialgu poole peale ja jõutarvitust samuti. Osa masinaid pandi seisma, osa töid lõpetati kuni asjade selgumiseni. Raudteerongide arvu vähendati ja süte asemel hakati tarvitama puid. Kõik see tekitas ärevust ja pinevat seisukorda. Tööl olnud eestlasist vallandati viis, osa paigutati teistele töödele. Ja nii kestis ärev olukord ligi 6 nädalat. Siis teatasid sõnumid, et söekaevurid olevat töödandjatega kokku leppinud, saavutades peaaegu 100-prots. nõuete rahuldamise. See teade kergendas Mount Isa tööliste ja elanike meeoleolu ja suurendas lootust tööle tagasi pääsemiseks. Aja jooksul paigutati enamasti kõik töölisel tagasi tööle, ka eestlased, peale ühe, kes oli olnud töö puuhoovis ja kes sõitis Sydneysse pikemale puhkusele.

Kui juba kõik oli valmis tööde täieliseks algamiseks, levis korraka sõnum, et üks mees olevat maa all surma saanud, kukkudes paarsada jalga alla sügavusse. Harjunud kombe järgi jätsid kõik töölised töö seisma ja võtsid vaba päeva, et võtta osa kaastöölise matusest, mis oli neljapäeval, 27. oktoobril. Järgmine vahetus töölisi läks tööle sama päeva õhtupoolel. Kuid veel enne samase vahetuse töö lõppu, enne keskööd, kella 1/211 paiku, lämbistas kaevandust veel kurvem sõnum: üks puurmasin oli lõhkemata jäänud dünamiidpadrunisse puurinud ja tekitanud plahvatuse, mispuhul kolm meest raskesti vigastada said, üks sai silmapilkselt surma, teine suri järgmisel päeval saadud vigastustesse, kuna kolmas kaotas parema käe ja on praegu haiglas paranemisel. Selle õnnetuse tagajärjel kaotasid töölisel veel kaks päeva matusteks. See õnnetus oli suurim Mount Isa ajaloos viimase viie aasta jooksul.

Praegu töötab siin 11 eestlast mitmesugustel töödel. Töötasunormid on tunduvalt alanenud ja „suurte rahade“ teenimise ajajärk on läbi. Tuleval aastal on paaril siinsel eestlasel kavatsus Eestist külastama sõita ja osa eestlasi vististi asub otsima paremaid teenimisvõimalusi mujal. **Elu.**

Muljeid Lutsi eestlastele jõulupuukorraldamisest.

Eelmiste aastate eeskujul korraldati ka tänavu Lutsi eestlastele jõulupuud ja viidi kodumaalt Lutsi lastele kingitusi, millise ülesande teostamise võttis enda peale hõimutegelane P. Voolaine kes on Lutsi eestlaste seas juba varematest aegadest hästi tuttav. Oma muljetest kirjutab P. Voolaine alljärgnevat:

Asusin Tallinnast teele Lutsimaa poole 22. detsembril. Minuga koos sõitis Lutsi eestlane August Jakimenko, kes möödunud aasta sügisest saadik õpib Kunda rahvaülikoolis. Teda oli mul ka hädasti tarvis nelja raske paki kandmisel, mis sisaldasid Välis-Eesti Ühingu poolt Lutsi „maarahva“ noortele määratud kingitusi.

Sõit Valgani läks libedasti. Valgas oli meil vastas Välis-Eesti Ühingu Valga osakonna sekretär Eduard Tiro, kellega sõitsime autol kuni Eesti-Läti piiripunktini, kuhu konsul Adolf Stafenau oli ette sõitnud ja muretsenud meile loa erakorralisel ajal üle piiri pääsemiseks. Hilja õhtul jõudsimme Valga Eesti konsulaati, kuhu jätsin kaks suurt jõulupakki, mis olid määratud Heinaste, Omuli ja Koivalinna eestlastele.

Nüüd, kahe pakiga, oli sõit juba kergem ja järgmise päeva hommikul jõudsimme Riiga. Varasel tunnil ei olnud Eesti saatkond veel avatud ja seepärast viitsime aega Eesti tegelase Jaan Verendel'i juures. Hiljem kõnelesin saatkonna esimese sekretäriaga Lutsi eestlaste elust ja olust ning siis — jõululauapäeva öösi — algas sõit Lutsi poole. Vagunid olid puupüsti rahvast täis ja kui Rezekne jaamas tuli ümber istuda, ei saanud ma oma kaaslasega enam ühte vagunisse. Rong jõudis enam kui kahetunnilise hilinemisega Lutsi (Ludza) jaama, kust helistasin Cibra valda, Upeskalna postiagentuuri juhatajale, et see annaks Lutsi tegelasele Jaan Bull'ile edasi teate jõulupuukorraldamisest.

Nüüd algasid sekeldused ametiisikutega. Läksin kreisiülemale juurde, kes mulle kohe teatas, et ta ei või välismaalasele jõulupuukorraldamiseks luba anda. Kui aga peremees tahab kutsuda kõiki külla lapsi oma majja jõulupuule, siis peab selleks 7 päeva enne jõulupuukorraldamist kreisiülemalt luba küsima. Lõppeks jäi asi nii, et taluperemees korraldab oma talus perekondliku jõulupuud, kuhu võib kutsuda sugulaste lapsi ja kus

mina võin viibida külalisena. Ka koju võin lastele kingitusi viia.

Põlida valla Mõtsa küla taluperemehe Ilja Jakimenko vankris sõitsime „koodzipäävä“ õhtuks Kirbani külla Tadeus Jakimenko tallu, mis asub 21 km Lutsi jaamast. Puhus lumega kõva kirdetuul, mis lõikas üdini. Olin kergelt riietatud ja sellepärast tegin endale sooja vankri kõrval jooksmisega. Nii jõudsimme Jakimenko tallu, kus käisin saunas ja õöbisin. Saunaskäimine tõi mulle küll nohu, ent meeoleolu oli siiski hea. Armas oli kuulda ahju pealt vana Tadž juttu, kes asus siis juba Kirbani külas, kui 45 aasta eest käis siin dr. O. Kallas. Rääkis oma huvitavaid mälestusi maakeeles. Ka ta öde Eeva ja nende vennapojad mõistsid „maavärki“, nii et oli tunne, nagu viibiksin kodumaal.

Esimesel jõulupühäl sõitsime ühe kilomeetri põhja poole, külla Dominik Nikanovile, kus tare oli soe ja pererahva südamed veel soojemad. Kodus oli ka Jeesp, kes õpib Nõmme algkoolis. Toodi kuusk ja peremees kutsus sugulaste lapsi oma külast kokku. Ent õhtuks oli koos üle 30 lapse ja niisama palju vanemaid inimesi. Jaan Herman oli isegi tulnud kuue lapsega Sprikatova külast, mis asub 7 km eemal. Kõigil oli väga rõõmus jõulumeeleolu.

Jõulupuu eesti säravaid küünlaid vaatas teiste hulgas ka hallpea Viktor Strump (Trumbi Vihtor) oma tütrepojaga. V. Strump oli külavanema abiks, kui 1893. a. siin viibis dr. O. Kallas. Nii tema kui ka teised vanamehed pärisid, kas Hilip Mihhailovitš -um viil terve“. Kuuldes, et ta ei ela enam mere taga maailmalinnas Londonis, otsustati teda paluda veel kord sõita „Kirbu“ külla. Kutsule ja tervituskirjale andis esimese allkirja Trumbi Vihtor ise. Ühtlasi otsustati saata tänukiri Välis-Eesti Ühingule, kes oli jõulurõõmu „ametlikuks süüdlaseks“.

Teisel jõulupühäl tuli veel mõni vanem inimene kingitusi otsima väiksemaile lastele, kes ei saanud õhtul tulla. Kingitusi sai üldse 35 last. Kingitused anti lastele kätte ilusas paberkotis, kus oli mitmesuguseid maiustusi, taskurätte ilustustega, vihke, pliiatseid, õnnesoovikaart uueks asataks ja igas pakis vähemalt üks eesti küünal. Et läinud aastal oli Kirbani külas jõulupuu äripäeva hommikul ja kaugeltki ei saadud kõiki külla lapsi jõuluküünlaid nägema kutsuda, siis tasus seda ohtramalt tänavune jõulupuu Kirbu küla rahvale läinud aasta võlgujäämist.

26. detsembril jõudsin Jaani (Suure Tsäpsi) külla Meikul Jarošenko tallu. Siin kordus sama lugu, mis Kirbanis. Siin oli aga juba rohkem eesti keelt rääkivaid lapsi ja jõulupuu juures kuuldus laste suust vanu Lutsi rahvalaule, mida oli lastele õpetanud kuul-

sama Lutsi lauliku Jaan Herma poeg Jeesp, kes on hea muusikamees, nagu ta kadunud isagi. Uusi eesti laule oli õpetanud nimetatud Jaan Herma tütre-tütrepoeg Jeesp Nikanov, kes ka siin, oma vanaisa kodus, oli perekondliku jõulupuu juhiks.

Jäin Jaaniküllä 31. detsembrini. Iga päev käis lapsi toredat jõulupuu vaatamas. Tuli vanemaid viima kingitusi väiksemaile lastele, kes külma tõttu ei saanud kodunt välja. Viisin ka ise kingitusi taludesse. Kingitusi said S. Tsäpsi ja Laiseni külas 46 last.

31. detsembril algas sõit Meikul Jarošenko hobusega Nirza valda Greki (Greči) külla Jaan Bull'i pärijate tallu. Noor peremees Jaan (Jaani poeg) teenib praegu kaitseväes. Siin kuulsin, et teisel jõulupühäl käinud Nirza valla politsei Greki küla taluperemehelt Jezups Matulilt (lätlasest koduväi) küsimas, kas peeti juba eesti jõulupuu. Ühtlasi olevat politsei teinud Jezups Salodskile (lätlasest isa tuli koduväiks) ülesandeks teatada traadi teel kohe Upeskalnast Nirzasse, kui ilmub eestlasi Greki külla. Museas olevat käinud politsei pärast seda, kui möödunud aastal Välis-Eesti Ühingu Valga osakonna tegelased olid korraldanud siin jõulupuu, juurdlemas, mida lastele kingiti ja muid asju seoses jõulupuuga ja eesti laste Eestis viibimisega.

Vana-aasta-õhtul oli Jaan Bulli talus perekondlik jõulupuu. Tulid kokku mõned nooremad inimesed. Uuel-aastal hakkas siin käima lapsi ja vanemaid inimesi. Kes lastest tuli, sai kingituse. Nii käis kuni kolmekuningapäevani lapsi iga päev kingituste järele. Kingitusi sai 25 last. Kolmekuningapäeva õhtul kustusid jõulupuu küljest viimased eesti küünlad.

Kokkuvõttes võib jõulupuude korraldamisi täiesti rahuldavaks lugeda. Olnuks kõik väga hea, kui Greki küla maarahvas poleks tunnud hirmu politsei pärast.

Väliseestlane kurdab Kanada olusid.

Põllutööliste rasked päevad.

Peace River'ist Albertas kirjutab Välis-Eesti Ühingule kohalik eesti asunik K. Moro, et tema tähelepanekute järgi olud Kanadas praegu pole kiita. Kanada teravili enam ei leia Euroopas ostjaid nii nagu varem. Tööpuudus on suur, ja kuna ka põllutöö järjest rohkem mehhaniseeritakse, on töönlärg levinud eriti ka põllutööliste keskele. Hr. Moro arvab, et Kanada majandus üldiselt on halvemal järjel kui Euroopa oma. Kui Eestis riik aitab põllumeest, siis Kanadas iga farmer, kes ise ei jõua majanduslikult rahuldavale järjele töusta, paratamata peab leppima oma majapidamise hävimisega, kuna ka valitsus ei jõua teda aidata.

Kurb statistika Eesti naistest Brasílias.

Sao Paulo ajaleht „Diario da Noite“ 17. novembrist 1938. a. toob ülevaate kohaliku kombulspolitsei statistikast, millest nähtub, et 1937. aastal Sao Paulos oli 238 avalikku maja 10.377 prostituudiga. Politsei märgib, et need arvud pole täpsed, kuna registreerimine on raskendatud eriti suuremate majade üürikorterite kohta; prostituutide arv võivat tegelikult olla poole suurem.

Torkab silma, et muude loetletud rahvuste hulgas registreeritud 10.377 prostituudi sekka kuulub ka 215 eestlannat, — ühes nendega, kes on jäänud registreerimata, järelikult, politsei arvamise kohaselt, peaks neid olema veelgi poole rohkem.

Kui aga arvestada, et eestlasi Sao Paulos leidis üldse vaid ligi tuhande ümber, ning sellestki arvust ligi sada hinge äsja läks tagasi kodumaale, siis eesti naiste arv siin võiks ulatuda vaid kahe- kuni kolmesajani. Sao Paulo kombulspolitsei andmeil oleksid seega kohalikud eesti naised saajaprotsendiliselt prostituudid, mida aga kuidagi uskuda ei saa ega taha.

A. A.

Ludvig Juht'i kontsert Bostonis.

New Englandi parima mäenedžeri Aaron Richmondi korraldusel toimus Bostonis

kontrabassikunstniku Ludvig Juhti kontsert, mis sai ootamatult elava osavõtu ja kiitva arvustuse osaliseks. Kõik Bostoni ajalehtede arvustused hindavad L. Juhti võimeid kõrgelt. Neist „Boston Post“ kirjutab, et kahtlemata on maailmas Ludvig Juht ainukene mees, kes suuteline esinema kontrabassil kogu õhtut täitva kavaga, paeludes kuulajaid terve eeskava vältel. „Võimas mees on Ludvig Juht, võimas pill tema Rugieri ja võimas on ka tema mäng“, nii arvab nimetatud lehe arvustaja. Samas vaimus kirjutavad ka teised lehed.

L. Juhi populaarsusega on kasvanud ka tema töökoorem. Teatavasti mängib Juht kuulsas Bostoni sümfooniaorkestris, mille tõttu pole tal võimalik enam kõiki erakontsertide tellimisi täita. Seepärast hellitab kunstnik lootusi siirduda ainult solisti tegevusele, loobudes väsitavast ja aegaraiskavast orkestritööst.

Eestlane Uus-Meremaa riigi- teenistuses.

Möödunud aastal Uus-Meremaale sõitnud mag. J. Lukatsi abikaasal Alma Lukats'il õnnestus esimese eestlasena leida teenistust Uus-Meremaa riigi keskhaiglas „The Auckland Hospital“. Hiljuti algasid selles asutuses suuremad juurehitused, milleks määrati £ 1.500.000.

Biograafiline koguteos

«Välis-Eesti tegelased»

ilmub jaanuaris

Hind välismaale \$ 2. —
kodumaale kr. 5. —

VÄLIS-EESTI ÜHING

Kodumaa sõnumid.

Poliitilises elus kodumaal detsember osutus riigi seaduseandlikele asutistele töö koondamise ja lahtiste, pooleliolevate küsimuste lõpetamise kuuks enne jõuluaheaega, mis algas 20. detsembril ja kestis 10. jaanuarini 1939. a. Riigivolikogu viimasel istungil tema esimees prof. J. Uluots muuseas lausus: „Tagasi vaadates tehtud tööle näeme, et seaduseandlikul alal oleme meie enamvähem kõik seadused ja dekreedid, mis meie arutamisele ja vastuvõtmisele on kuulunud, läbi arutanud ning suuremas osas ka vastu võtnud, eriti kiireiseloolumised. Eelarve, mille vastu võtmise moodustab rahvaesinduse teise tähtsa funktsiooni, oleme meie lisaelarve näol ka läbi arutanud ja vastu võtnud.“ Riigi uus eelarve tuleb arutusele järgneval istungjärgul.

Istungjärgude vaheajal töötas riigivolikogu ehitusseaduse komisjon, mis vaatas läbi uut ehitusseadust, mida tahetakse kiire korras maksmata panna.

Riigivolikogu järgmine istungjärg algas 10. jaan. Esimese seadusena tuli arutusele kinnisvarade sundvõõrandamise seadus.

*

Jõulud kodumaal seekord saabusid võrdlemisi vähese lumega, mistõttu veel puudus õige reetee ja saanisõit. Pealinna lähuses raudteel maale ümmarguselt 15.000 inimest. Jõulud möödusid korralikult ja kaanilt, — kodanike lai hulk nauits põhjalikult vaiksete pühade vaikset rõõmu.

*

Majanduslikult möödus 1938. aasta Eestile rahuldavate tulemustega. Eesti majandus oma arengus ei jäänud seisma, vaid osutus endiselt dünaamiliseks, edasiarenevaks. See dünaamika polnud kiüll enam niivõrd hoogus ja jõuline kui paaril-kolmel eelmisel aastal, aga see polnud endine enam ka teistes riikides. — Tõusud ja mõõnad maailmaturgudel paratamata alati avaldavad oma mõju ka Eestis. Kuid üldjoontes on läinud aasta majandustulemused Eestile siiski rahuldavad, mõnes osas isegi väga head.

Allpool toome nendest aastakokkuvõtetest, mis juba on käepärast, meie ajakirja püüdnud ruumi tõttu vaid mõned nüisugused, millistel võib olla rohkem tähtsust väliseestlaste silmalt:

Töötajate arv suur- ja kesktööstustes oli 1. nov. 1938. a. 58.357, kuna see a. 1. nov. oli 60.048, nüüd vähem 1691, milles avaldub ühelt poolt konjunktuuri nõrgenemine, kuid teiselt poolt arvatavasti ka mehhaniseerimise tulemusi. Kuid seejuures tuleb märkida, et paljude üldsuum

nii tööstustöölistel kui põllutöölistel ning samuti riigiteenijal pole langenud, vaid püsivalt tõusnud, mida näitab järgnev konjunktuurinstituudi kokkuvõte:

Palgaliste teenistus miljonites kroonides

	1938	1937	1936	1929
Tööstustöölised suur- ja kesktööstustes	46,4	41,4	33,9	28,5
Põllutöölised	16,5	14,6	12,1	17,0
Riigiteenijad	38,0	35,5	31,8	34,7

Elatusmaksumuse indeks aastakeskmiselt oli Eestis 1936. a. 84,1 ja 1937. a. 89,3. Läinud aasta jaanuaris tõusis see 94,2-le, langes augustis 94,0-le ning oktoobris 92,9-le. Sama kümme kuu keskes hulgemüügi-indeks langes 3,4 punkti, elatusmaksumuse indeks, nagu märgitud, aga ainult 1,3 punkti võrra. Viimast on pidurdanud langemast, iseäranis Tallinnas, korteriüüride tõus.

Põllumajanduses müügi- ja ostuainete hindade indeksid pole kujunenud põllumehele soodsas suunas. Kui möödunud aasta keskmiselt müügiainete ostujõu indeks (1927—31 = 100) oli 89,1, siis langes see aasta keskpaigas 83,7-le ning oktoobris 81,5-le. Seepärast näib osutuvat tõenäoliseks, et talundite tasuvus 1938./39. p.-a. nõrgeneb.

Väliskaubanduse läbikäik aastate jooksul näitab seekord tagasiminekut. Võrreldes möödunud aastaga on käesoleva aasta 11 kuu jooksul väljaveodu 96,8 milj. kr-lt langenud 94,6 milj. kr-le ning sissevedu 102,7 milj. kr-lt 99,7 milj. kr-le. Seega tagasimineku väljaveos 2,2 milj. kr. ja sisseveos 3,0 milj. kr. Kuid see vähenemine pole siindinud üksinda Eestis, vaid palju suuremas ulatuses ka teistes riikides, mis on esijoonel tekkinud eksporditavate hindade nõrgenemisest ning metsa- ja puumaterjalide hindade tõusmisest. Kuna Eestis varematal aastatel oli sissevedu õige hoogus investeerimise tõttu, sest asutati uusi tehaseid ja moderniseeriti osaliselt olemasolevaid, siis sissevedu peakski nüüd jälle mõneks ajaks osaliselt vähenema. Mis puutub aga ekspordi tagasiminekusse, siis vajab see veel ligemat analüüsi just sellel seisukohalt, kuidas on jõudnud ajakohastada ning soodsalt konjunktuuri juba kasutada põllusaaduste väljaveo monopoli-süsteem.

*

1938. aastal või väljaveodu Eestist osutus rekordiliseks. Võid eksporditi 290.000 tonni eelmise aasta 259.456,5 tonni vastu. Niihästi koguselt kui ka väärtuselt või väljaveodu ületab eelmise aasta normid 12% võrra. Juustu väljaveodu näitas

lagasiminekut, kuid kondenspiima ja piimapulbrit veeti välja rohkem kui eelmisel aastal.

*
Kanamunade väljavedu Eestist äsjamöödunud aastal ulatus 40.860.000-le, eelmise aasta 40.385.160 vastu. Vähisturgudele mahutati munad järgmiselt: Saksasse 54,2%, Inglismaale 41,8%, Šveitsi 2,2% ja Tšehhoslovakkiasse 1,8%. Kanamunakaubandusel Eestis on ka oma hinnakindlustamisefond, ja nõnda välismaa hinnakõikumised eesti kanapidajate huvisid ei riiva.

*
Viimastel aastatel on Eestisse jõulude eel erilooga toodud sisse ka suuremal hulgal välismaa puuvilja, nimelt apelsine ja sidruneid, mis on eriti tähtis laste tervishoole ja toitluse mitmekesistamise huvides, kuigi selleks kulub välisvahutat. L. a. jõulude eel lasti odavaid apelsine ja sidruneid jälle suuremal arvul müüjale, ja et hindu veelgi alla liiua, otsustas vabariigi valitsus vana-aasta eel 1. veebruarist alandada apelsinide tolli seniselt 20 sendilt veelgi 10 sendi võrra kilolt, seega umbes kaks senti apelsinilt. Sidruneid aga lastakse sisse tollivabalt. Apelsinide praegune hind Tallinnas on 13—30 senti.

*
Registreeritud töötute arv kõigis Eesti tööbörsides kokku oli 1. detsembril m. a. 909, neist 151 meest ja 758 naist. Aasta tagasi samal ajal oli registreeritud töötute arv 730.

15. nov. kuni 1. det. s. a. oli tööbörsides registreeritud tööpakkumisi 4396, sama aja jooksul rahuldati tööbörside kaudu 680 tööjõunõudmist ning 1. det. s. a. oli tööbörsides vabade kohtade arv 3716, nendest 73 nõudmist naistööliste peale ja 3643 nõudmist meestööliste peale. Meestööjõu nõudmistest olid 3603 metsatöölisele.

*
Vabariigi valitsuse poolt vaadati läbi ja anti presidendile dekreediga alkoholi müügi aja piiramise seadus, mis jõustus 3. jaanuaril. Seadus kärbib müügi-ajaga 2,5 tunni võrra, kuni kl. 1/21 öösel, ja öölokaalides senise kl. 6 hommiku asemel kl. 1/23 öösel. Ballid ja peod peavad lõppema hiljemalt kl. 3 hommikul. Sellest on loota töhusat tõkestust rahva laiemate hulkade majanduslikule ja moraalsele laostumisele, mis viimastel aastatel oli hirmuäratavalt tõusmas.

*
Nimede eestistamise keskbüroo poolt koostatud andmetel on 1. novembrini l. a. oma võõrapärase perekonnanime eestistanud 186.300 isikut, neist maal — 125.300 ja linnades — 61.000. Suhteliselt on maal eestistatud 60 protsenti ja linnades 52%, üle riigi kokku on seega eestistatud 58%

võõrapärastest perekonnanimedest. Võõrapärase perekonnanimega eesti rahvusest isikuid on jäänud veel 140.000; neist maal 83.000 ja linnades 57.000. Võõrapäraste perekonnanimede kandjaid (140.000) on aga ligi 100.000 neid, kelle vanus on üle 50 a.

Linnades oli võõrapärase perekonnanimega kodanikke 118.000, missugusest arvust on oma perekonnanime eestistanud 61.000, s. o. 52% võõrapärase perekonnanime kandjaid.

*
Tallinna linna uus raekoda, Veneturule, tuleb ehitamisele juba käesoleval talvel. Ehitusprojekt on juba vastu võetud ja linnavalitsuse uus hoone, kuhu kogutakse kõik linnavalitsuse osakonnad, arvatavasti saab valmis juba paari aasta pärast. Senine raekoda, nagu teatasime juba varem, jääb muuseumiks.

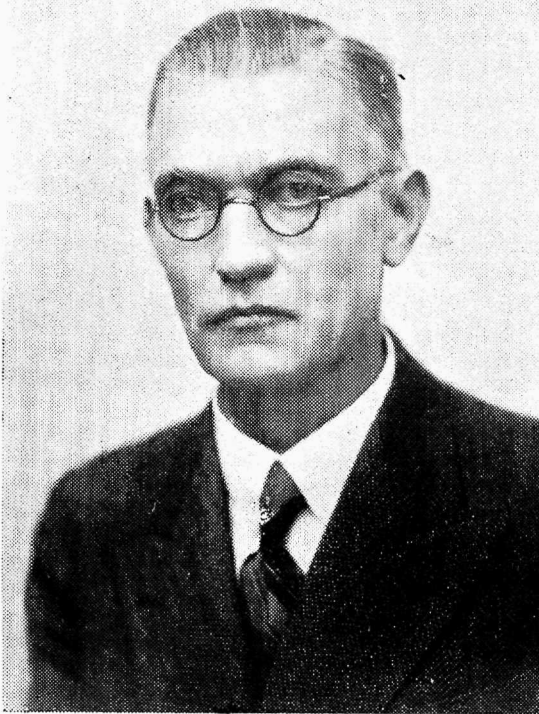
*
Puumaterjali asendamiseks tulekindlate ehitusmaterjalidega on möödunud aastal majandusministeeriumi vahetalituseel soodustatud hinnaga müüdüd maale umbes 11,5 miljonit telliskivi.

Eesti telliskivitehaste kogutoodang oli kuni 1938. aastani umb. 20 miljonit aastas, 1938. a. umb. 27 miljonit ja tõenäoline toodang 1939. a. tõuseb 37 miljonile telliskivile. Võrreldes neid koguseid aasta jooksul ministeeriumi kaudu müüdüd kivide arvuga, selgub, kuivõrd suure ulatuses on selle ala tööstus juba tulnud kaasa tulekindlate ehitusmaterjalide levitamise aktiivsiooniga.

*
Rahvaarvu juurekasvu küsimust on Eestis nii mõnigi kord seatud ühendusse majandusliku jõukusega, kuid nagu selle küste nähtub Viljandimaa koguduste 1938. aasta aruandest, et rikkal Mulgimaal sündivus väheneb ja surevus tõuseb. Kuigi koguduste aruanded sündivuse-surevuse kohta ei paku ses suhtes täielist pilti, tõendavad need siiski, et olukord pole rõõmutekitav.

Viljandimaa luteriusu koguduste aruandete järgi on läinud aastal kogudustes registreeritud 748 sünni- ja 982 surmajuhtumit. Seega surevus ületas sündivuse 172 võrra. Võrreldes neid arvuksid eelmise, 1937. a. omadega, paistab kohe silma, et sündivus on langenud ja surevus tõusnud. Eelmisel aastal registreeriti Viljandimaa luteriusu kogudustes 890 sünni- ja 953 surmajuhtumit. Seega oli eelmisel aastal sündinuid enam kui tänavu 82 ja surmajuhtumeid vähem kui tänavu 28.

*
Eesti kujutava kunsti sihtkapitali valitsus kavatses 1939. a. esimesel poolel korraldada Eesti kunsti ülevaate näitusi Roomas, Budapestis ja

Tallinna linnapea A. Uesson 60-aastane.

Varssavis. Kutsed kunstnikele näitusest osavõtmiseks on juba sihtkap. val. poolt laiali saadetud. Näitustele võib esitada eeskätt viimase kümne aasta silmapaistvamat loomingust maale, skulptuure ja graafikat.

*

Turismiasjanduses Eestis näib olukord kujunevat juba niisuguseks, et turismist on enam tulu kui peekonist. Turistidena läinud aasta hooajal, kuni septembrikuu lõpuni, on tulnud Eestisse 81.885 inimest, selles arvus rootslasi 6605, soomlasi 15.088, lätlasi isikutunnistuse alusel 42.304 ja välispassiga 3258. Kui palju on nendest laekunud tulusid, see ei ole veel välja arvestatud. Kui oletada, et iga välispassiga välismaalane jätab Eestisse 100 krooni, reisikaardiga küllaline 50 krooni, ookeanilaeva-turist 20 kr. ja Lätist isikutunnistusega saabunud küllastaja 5 kr., siis oleme saavutanud sissetulekuid 3.495.090 krooni.

Turismist saadav tulu ületab seega isegi peekoni väljaveost saadava aastatulu (1927. majandushükkult jõrkal aastal laekus peekonist ainult 2.980.686 kr.).

*

Raadiokuulajate arv Eestis on viimase nelja aastaga kasvanud 14.177-lt 57.488-le.

1939. a. on jäänud töötama 3 saatejaama: Türi — võimsusega 50 KW, lainel 410,4 m, Tallinn — võimsusega 1 KW, lainel 219,6 m ja Tartu — võimsusega 0,5 KW, lainel 586 m. Kui aga selgub, et Türi saatejaama kuuldavus on Eesti kaugemates nurkades hea, mille kontrolli teostatakse talvekuudel, siis likvideeritakse Tartu saatejaam.

Ühe eriosa ringhäälingu aktuaalsest informatsioonist moodustavad reportaažid, mis korraldatakse eeloleval aastal senisest palju intensiivsemalt, mida ka võimaldab Riigi Ringhäälingu uus reportaaži-auto. Tänu sellele saab ühe ammuse kavatsuse teostamisele asuda, nimelt kõik Eesti maakonnad nende iseäraldustega heliüleste mikrofoni ette tuua ja niiviisi kodumaatundmist edendada.

Kogusummas saatekava kulud suurenevad 34.630 krooni võrra, tõustes 160.650 kroonilt 195.280 kroonile.

*

12. jaanuaril pühitses oma 60. a. sünnipäeva Tallinna kavaaegne linnapea ja üldiselt tuntud seltskonnategelane Anton Uesson.

Hariduselt insener, asus ta Tallinnas 1909. a. tegutsema ehitusinsenerina. 1913 a. valiti ta Tallinna linnavalikokku ja samal aastal linnavalitsuse ehitusosakonna juhatajaks. Nii tegutses ta linnavalitsuse juhtivatel kohtadel kuni 1919. aastani, kus valiti linnapeaks, ja sellel kohal piisib ta viisteist aastat. 1934. a. hakkas ta juhtima linna rahandus- ja majandusosakonda, olles ühtlasi linnapea abiks. 1937. a. millal moodustati Tallinna ülemlinnapea amet, sai A. Uesson jällegi linnapeaks.

A. Uessonil kui linnapea teened kavaaegsel linnaarengu juhtimisel on teda kodumaal pealinnas teinud eriti populaarseks.

Oma otsese töö kõrval on A. Uessonil jätkunud imellemisväärselt tahtmist ja püsivust kaasalöömiseks, ja ikka juhtival kohal, paljudel teistel kutselistel ja seltskondlikel aladel. Nii on A. Uesson algusest peale juhtinud Eesti LinnadeLiidu tööd. Peale selle on ta Inzerikoja, Isamaaliidu Tall. osak., Tallinna vabatahtl. kodanliku õhu- ja gaasikaitse ühingu esimeheks. Ta on võtnud osa ka riigielu juhtimistööst, kuuludes 1. riigikogu ja rahvuskogu koosseisu. Praegu on A. Uesson linnaomavalitsuste esindajana riiginõukogu liige.

Endise Riia väliseestlasena ei ole ta ka niidud kaotanud huvi Välis-Eesti liikumise vastu, kuuludes Välis-Eesti Ühingu liikmeskonda, ja kõikide teiste ringkondade õnnesoovidega hõlgupeetud juubilarile ühineb ka Välis-Eesti ühing.

Välis-Eesti päev Brisbane'is 26. nov. 1938.

Laua otsas keskel Brisbane'i eestlaste organiseerija, V.-E. Ühingu liige Karl Laaman.

Organiseeritud Välis-Eestist.

Välis-Eesti päev kaugeil mail.

Kaugemast maailmast vahepeal Välis-Eesti Ühingu saabunud teated räägivad Välis-Eesti päeva innukast ja õnnestunud pühitsemisest kõikjal.

New Yorgis kohalikus Eesti Haridus-seltsis oli korraldatud päevakohane kontsert-aktus, mis algas Ameerika ja Eesti hümnidega ning konsul K. Kuusiku kõnega. Seejärel hr. E. Veski ja proud H. Rätsep ning A. Zimmermann kõnelesid koosviibijaile oma muljetest kodumaa külastamisel l. a. suvel. Järgnes eesti rahvalaulude soolosisid pr. L. Dreyman'ilt, dialoog kahelt New Yorgi eesti noorelt, V. Leevolt ja H. Kurro'lt, rahvatantsugrupi esinemine pr. A. Zimmermanni juhtimisel ja suvel Eestis käinute poolt kaasa- toodud filmide demonstratsioon. Eeskavale lisandus jalakeerutus orkestri saatel.

Seltsi laulukoori juhi hr. G. Pranspilli haigestumise tõttu jäid ära kavatsatud esinemised raadios.

Bostonis eestlased algasid päeva pühitsemist veerandtunnilise saatetekavaga kohalikus suurimas ringhäälingusaatjas WEEI, kus esinesid Bostoni Eesti Seltsi esimees O. Pöld, muusika osas eesti helinditega tšellist K. Lamp, pr. A. Juht ja Ludvig

Juht kontrabassil. Mõni tund hiljem toimus kontsertaktus Bostoni soomlaste avaras peosaalis, kuhu oli ilmunud arvukalt eestlasi, soomlasi, rootslasi ja ameeriklasi. Aktuse kava täitsid O. Pöld'i kõne, viiuli- ja klaveriettekanded ja Bostoni Eesti Seltsi laulukoori esinemine K. Lambi juhatusel.

Ka järgneval päeval esineti veel kord raadios, kus esinesid lühikese sissejuhatusega O. Pöld, kontrabassisoolodega L. Juht ja B. E. Seltsi laulukoor. Bostoni eestlased peavad Välis-Eesti päeva pühitsemist kõigiti kordaläinuks.

Baltimore'is, P.-Am. Ühendriikides, kohalik eesti selts võttis külalistena vastu muude hulgas ka eesti vennasrahva, soomlaste esindajaid, kellega Baltimore'i eestlased on eriti tihedas kontaktis ja keda oli päeva puhul seltsi ruumidesse kogunenud üle tosina. Seltsi vanim liige John Roosman pidas tuumaka kõne, meenutades igale seltsi liikmele ka seltsi eestikeelse raamatukogu suurema kasutamise vajadust ning kõne lõpus luges ette mõned kohad „Kalevi-pojast“. Koosviibivatele umbkeelsetele külalistele tõlkis kõne inglise keelde hr. J. Luht ja soovis omalt poolt, et kõik Baltimore'i eestlased koonduksid oma seltsi ümber, kusjuures selts tuleks ka ametlikult registreerida. Lauldi eesti hünni ja rahvalaule ning viibiti koos kaua.

Välis-Eesti päeva pühitsemine Harbiinis 26. nov. 1938.

Alt esimene rida: nelu L. Ramma, pr. A. Vals. Teine rida: konsul A. Lõhmus, proudad P. Torri, M. Raevald, O. Võhrmann, S. Rautmann, hrad A. Raevald, S. Vals, pr. O. Josing. Kolmas rida: ajakirjanik A. Dmitrieff, hrad R. Ramma, E. Stopelmann, nelu L. Ester, pr. M. Ester, nelu Z. Torri, pr.-d. M. Sushilin, J. Gorushkin, J. Rogenhagen-Kolytscheff, hrad V. Tukiainen ja A. Margus. Neljas rida: hrad V. Kunila, P. Võhrmann, L. Mauer, J. Villemsen, pr. N. Iives, hrad A. Kolytscheff ja A. Iives.

Peace Riveri eesti asundusest Alberta osariigis Kanadas teatab hr. K. Moro, et ka seal on Välis-Eesti päeva tähistatud omavahelise kokkutulemisega. Kokkutulijad saavad soovimatu teriviti kogu eesti rahvale, riigile ja valitsusele, eesotsas president K. Pätsiga, ning hüüavad, et elagu kaua eestlaste ühistunne.

Rio de Janeiro 26. novembril Eesti Selts „Uus Kodu“ korraldas oma Rio osakonnas piduliku aktuse, kus esinesid päevakohase kõnega seltsi esimees E. Reigo ja seltsi sega- ja naiskoorid J. Viinamäe juhatusel. Seltsi näitetrupi poolt kanti ette komöödia „Mäeotsa talus“. Lõpuks tantsiti, vesteldi, tuletati meelde endiseid aegu Kodu-Eestis ja lauldi kodumaa laule, maitstes seejuures ka „kapa-kalja“. Öhtu lõppes alles pühapäeva varajastel tundidel.

Rio de Janeiro „Brasiilia Eesti Ühing“ korraldas Välis-Eesti päeva puhul peoöhtu ühes Välis-Eesti Ühingu liikme eramajas, kuhu olid tulnud kokku kõik kohalikud Välis-Eesti Ühingu liikmed.

Elevas meeleolus kogunenud kaasmaalastele pidas kõne G. Sander, tuletades meelde eestlaste sitkust ka võõrsil. Sooja vaimustust koosviibijaile lisasid ka kaunid eesti

laulud ja muusikapalad heliplaatidelt. Tujuküllases meeleolus vesteldi koos kuni varajase hommikutunnini.

Harbiinis tuldi selleks kokku kohaliku eesti konsulaadi ruumidesse, kus Välis-Eesti Ühingu usaldusesindaja konsul Lõhmus kogunenud 50 inimesele esines päevakohase terivituskõnega. Kõneleja rõhutas, et üheks vahendiks, mis aitab hoida sidemeid kodumaaga ja hoida eestluse vaimu, on kõigile kättesaadavad eesti ajalehed, ajakirjad ja uusim kirjandus seltsi lugemistoas. Ühiselt lauldi hümnit, millele järgnes tujuküllane pidusöök. Lauas lasti elada vabariigi presidenti ja valitsust, V.-Eesti Ühingu jne. Lauakõnedega esinesid hr.-ad Raevald, Pedai, Ramma jt. Koosviibimine kestis hilise ööni. Kohalikes ajalehtedes ilmus Välis-Eesti päeva puhul pikemaid kirjutusi ning Harbiini ringhäälingu saatjast anti kogu Mandžukoole edasi eesti muusikat — heliplaatidelt.

Sydney's Välis-Eesti päeva 26. nov. tuli pidada palju kitsamas raames, kui alul kavatseti. Kuna seltsil praegusel hetkel puuduvad omal soodsad ruumid pidude korraldamiseks ja selleks päevaks ei õnnestunud üürida linnas avarat saali, siis otsustati seltsi

11. aastapäeva ja Välis-Eesti päeva tähistada ühel õhtul koguduse saalis. Kas kartes ruumipuudust või mõnel muul põhjusel jäi palju publikut ilmumata. Siiski poole kümneks oli kogunenud umbes 70 külalist ja seltsi esimees L. Norrak tervitas koosolijaid ning andis lühikese ülevaate seltsi töö tulemustest, majaehituse eeltööde arenguist ja plaani muutusest. Välis-Eesti päeva osas kõneles konsul hr. Kaiv, käsitades ja analüüsides oma kõnes väliseestlaste ja Kodu-Eesti vahekordi. Kõnedele järgnes riigi hümn.

Kontsertosas esines meie teeneline bariton hra Jürgenson, kandes ette väga mõjuvalt „Eesti Laulu“. Noor šotlane hra McDonald kandis ette mitmed valitud palad viiulil, mis said elava aplausi osaliseks. Hrade Meldorfi, Willemsi ja McDonaldi trio ettekannetest leidis publiku erilist poolehoidu potpourri Eesti viisidest. Prl. Fuchs kandis ette mõned katkendid ooperitest.

Eeskavale järgnes jalakeerutus orkestri saatel ja einelauas lasid külalised hea maitsta maitsevadel suupistetel, mille eest olid agard preilid ja proud hoolitsenud.

Brisbane'ist Austraalias tuli teade, et seal on viimane Välis-Eesti päeva pühitsemine toimunud suurejoonelisemalt kui kunagi varem. Kokkutulek toimus hr. Arnold Lövi farmis Brisbane'i ligidal. Varem kestnud palavusele järgnes ka soodsam ilmastik, ja juba lõunaks oli farmi õu piduliste autosid täis. Linlastele pakkus huvi farmielu, ja seejärele, kui oli joodud tass kohvi, siirduti hr. K. Ontoni kutsel tema väimehe hr. Lindströmi farmi, umb. veerand miili eemale. Vaadeldi huviga uut elektriga töötavat munadepesemismasinat ja ka farmis käsitusele võetud kunstlikku niisutusüsteemi. Õhtul mindi tagasi hr. Lövi farmi, kus rekordilise arvu osavõtjatega pidulauas peeti päevakohane kõne ja viibiti koos hommikuni. Laiali minnes koosviibijad avaldasid lootust, et peatselt jälle avaneb võimalus kokkutulemiseks, et ühiselt kasvatada tõsist eesti meelt ja vaimu.

Koosviibijate hulgas oli erilist tähelepanu äratanud hr. Jaan Lüdigi, — mees, kes oma perekonnaga viibis kohalike eestlaste seas esmakordselt, — ehkki ta oli elanud Brisbane'is juba üle 23 aasta. Hr. Lüdigi, kes ametilt on mootorimehaanik, polnud varem kohanud ühtegi eestlast Brisbane'is, kuni ta nüüd oli „avastatud“ juhuslikult. Mees, kelle naine on venelanna ja lapsed räägivad ainult inglise keelt, valdab veel väga hästi emakeelt ja oli väga liigutatud, viibides jälle kodumaalaste keskel.

Aucklandis, Uus-Meremaal tulid kokku Välis-Eesti päeva pühitsema kõik kohalikud eestlased, üks Hamiltonist ja üks

isegi Fidži saartelt. Maitstes eesti kombel odralinnastest valmistatud koduõlut, viibiti koos ja tuletati meelde kauget kodumaad ja omaenda eluvõitlusi ja -võite. Koosviibijate hulgas ei puudunud ka vanim teadaolev eesti asunik Uus-Meremaal M. Anso ja samuti ka mag. Lukats abikaasaga. Uus-Meremaa kaks tähtsamat ajalehte, „The New Zealand Herald“ ja „The Auckland Star“, tõid päeva puhul ka kirjeldusi Eesti kohta.

Sao Paulo Eesti Selts „Uus Kodu“ hingusel.

Välis-Eesti päeva pidamisest tänavu, laup., 26. nov. Sao Paulos ei tulnud midagi välja. Tänavu esmakordselt Välis-Eesti päeva Sao Paulos ei peetud. Seda sellepärast, et sea-duse poolt on eesti selts „Uus Kodu“ suletud ja ta ei tohi kusagil oma nime ametlikult tarvitada, pealegi olid seltsi hooldajateks mehed, kes seda olid vaid oma isiklikes huvides.

13. aug. m. a. sai eesti selts „Uus Kodu“ 10 aastat vanaks ja tänavu sulges selts oma tegevuse täielikult, — liikmete puudusel.

Laup., 10. dets. m. a. oli seltsi ruumides, rua Conde de Sarzedas nr. 170, nõupidamine seltsi varanduse müümise üle kohalikele leedu seltsile. Tunniajalise ootamise järele kogunes seltsi ruumidesse 32 eestlast, kus praegu juba on tegutsemas leedu selts, kes oma põhikirja seadusele vastavalt registreeris, ja seda vaid 800 milreisiga.

Astudes seltsi ruumikasse saali, kus ennemalt vaatasid seintelt K. Pätsi, Joh. Laidoneri ja surnud seltsi tegelaste portreed, haigutavad seinad tühjust. Iga paigake neis ruumides on tunnud eestlaste käsi. Ühiselt remonteeriti ruumid, parandati põrandad, värviti seinad ja laed, ehitati näitelava ja rõivastehoiuruum, ehitati väljakäigukohad, osteti kardinad ja lavaeesriie, valmistati kulissid ja nügusad kroonlühtrid seltsi saali valgustamiseks, osteti toolid, kirjutuslaud ja pehmed toolid ühes sohvaga seltsi juhatuse toa tarvis, osteti seltsi arhiivi ja raamatukogu tarvis kapid, ja lasti raamatud nügusalt kõita. Seltsil ei olnud võlga, vaid oli raha New York City pangas jooksva arvel.

Tähtsail päevil, — näit. Eesti iseseisvusepühal, jõuludel, jaanipäeval ja Välis-Eesti-päeval kogunesid eesti seltsi „Uus Kodu“ ruumid täis eestlasi ja alati võis näha nägusid, milliseid varem poldud nähtud. Oli peo-õhtuid, kus üle kuuesaja eestlase külastasid seltsi ruume; ühede lahkudes tulid teised asemele, andes sellega kõikidele ruumi.

Seltsil oli oma 24-liikmeline segakoor, oma näitetrupp ja oma ajakiri. Korraldati loen-

Harbiini Eesti Seltsi jalgpallimeeskond "Tervis", (v. lhk. 21)

Keskel: kapten A. Antsoff, temast paremal konsul A. Lõhmus, vasakul seltsi esimees A. Raevaid. Ülemises reas vasakul seltsi juhatusliige R. J. Ramma ja paremal seltsi juhatusliige G. Pedal.

guid ja peeti pühapäevakooli, kus õppis üle paarikümne eesti lapse.

Selts tegutses jõuliselt, sest eestlased olid ühisel meel ja teol.

Sao Paulo eestlaskond lõpuks mitmete palvete järele sai omale konsuli võõramaalase Finn B. Arneseni ja sellega näis seltsi tegevus uut hoogu ja jõudu saavat, kuna selts leidis kõige suuremat vastutulekut konsuli poolt. Kuid ometi see võõras mõju sai selleks, et kutsus esile opositsiooni, selle tagajärjel tulid ja hõõrumised, mida kõigiti süvendas ja kõvendas võõras mõju. Selts, kes pidi olema eestlaste koduks, lepitajaks ja sõbraks, hakkas võõral mõjul survet avaldama tegelastele, sundides lahkuma aktiivsemaid eestlasi, külides eneste ridade vahele viha, hõõrumisi ja vaenu. Tagajärg oli see, et liikmed võõrdusid seltsist ja seltsi tegevus jäi soiku. Seltsil tekkisid võlad. Võõramaalasest konsulil lahkumisega, kes seda lõpuks sunnitud oli tegema, polnud enam kellelgi huvi seltsi vastu, mis oli võlgades ja ilma liikmeteta, peale mõne üksiku võlausaldaaja ja einelauapidaja. Lõpuks, peale maaikuu mässukatset Rio de Janeiros, selgus, et sellesse olid segatud välismaalised mõjud. Selle tagajärjel suleti kõik välismaalaste seltsid ja nõuti nende uut registreerimist uute dekreet-seaduste nõuetele vastavalt. Selle seaduse avaldamisega sulgus ka eesti selts „Uus Kodu“. Peeti likvideerimisekoosolek, kuid päriselt likvideerida siiski ei otsustatud, vaid valiti kolmeliikmeline hooldamiskomisjon, kuhu kuulusid: seltsi einelauapidaja Valter Kalju, seltsi end. esimees ja

võlausaldaaja Paul Veltson ja Joh. Suursoo, kes tegelikult jäi kõrvalt pealtvaatajaks.

Laupäeval, 10. dets. õhtul olid kokku kutsutud kutsetega end. seltsi liikmed nõupidamiseks, selle nimetatud komisjoni poolt, kes oli seltsi varanduse hooldajaks valitud seltsi sulgemise puhul. Einelauapidaja ja hooldamiskomisjoni liige Valter Kalju oli einelauapidamise edasi annud leedulasele, leedu selts tõotas täielikult end. eesti seltsi „Uus Kodu“ ruumides ja maksis täielise üüri majaperemehele.

Nüüd istus kolmekümneliikmeline eestlaste pere oma loodud seltsi saalis, kus igauks oli oma osa seltsi loomiseks teinud. Istuti vaikselt, tuimade nägudega ja kuulati hooldamiskomisjoni aruannet ja ettepanekut seltsi varandus müüa leedulastele. Seltsi uuesti registreerimisest loobuti, sest puudub raha ja seltsil on vaid võlgu. Ja kes tahabki seltsis tegutseda (nii arvati), — ruumid on suured, ja väike eestlaste pere ei jõua neid pidada. Seltsil oli varandust seitsme conto ümber; see otsustati müüa leedulastele, kes selle eest on lubanud järeilmaksuga maksta ligi kolm contot. See raha läheks siis võlausaldaajatele: end. konsulile Finn B. Arnesenile, Paul Veltsonile, ja kui üle jääb, siis ka Välis-Eesti Ühingule tema võla katteks. Müümata jätta aga otsustati seltsi raamatukogu ühes kapiga ja seltsi kirjutuslaud ühes arhiiviga. Nimekirja läbiarutamisega tehti isegi nalja ja asjade müümisel otsustati mõni endise tegelase portree müüa äärmiselt odava hinnaga Joh. Huukile. Seltsi kirjutusmasina on juba va-

rem omandanud Paul Veltson. Kuna Paul Veltson teatas, et tema avab lähemal ajal ühes vennaga kesklinna kõrtsi ja viib sinna oma piljardilauad, mis senini eesti seltsis teenisid, ja et temal ruumi on, siis otsustati raamatukogu, arhiiv ja kirjutuslaud Paul Veltsoni juurde hoiule jätta. Hooldamiskomisjoni valiti Joh. Suursoo asemele Jaan Bauer. Poole aasta jooksul, kui midagi uudist on, otsustati korraldada uus eestlaste kokkutulek ja koosviibimine, lootes, et leedu selts selleks lahkesti ruumisid annab.

Sellega lõppes nõupidamine, ja kolmekümne-liikmeline eestlaste pere valgus laiali.

Sellest nõupidamisest ei võtnud osa E. V. konsuli k. t. Aksel Paju. Kuuldavasti Aksel Paju on mõista annud, et tema on valmis rahaliselt avitama, kui tahetakse seltsi registreerida, kuid sellest ei tehtud juttu nõupidamisel.

Nõupidamise lõpul teatas Jaan Bauer, et umbes poole aasta pärast on loota uue eestlaste seltsi asutamist, ja pole mõtet praegu kellelgi kurvastuda.

Sao Paulo eestlasi, kes kevadel kodumaale soovivad minna, olevat endid konsulaati üles annud saja inimese ümber.

Harbiini Eesti Seltsi tegevusest.

Harbiini jalgpallikomando „Tervis“, kes läinud aastal võitis rahvusvahelisel jalgpallivõistlusel väljapandud hõbekarika, on ka tänava kapten Alex. Antsovi juhatusel tublisti tööd teinud ja tuli esikohale.

„Tervise“ komandost on eraldunud kuus meest võrkpallikomandosse „Noorus“, kellele tuleb võistelda 16 komandoga. Nendest 16 komandost on 13 juba võidetud ja tuleb veel jõudu katsuda poolakate ja ukrainlastega. Halvemal juhul on kolmas koht kindel, aga võib ka esimene koht osaks saada.

Et eesti poisid oma nimele au teevad, tuleb küll osalt kirjutada eesti seltsi suvila juures oleva spordiväljaku arvele, sest suve jooksul tarvitati nii suvilat kui ka spordiväljakut väga agaralt.

*

Eesti malesuurmeistri hr. P. Keres'e võidu puhul AVRO turniiril Harbiini Eesti Seltsi juhatus saatis viimasele õnnitluse, sooviga välja jõuda maailmameistri tiitlini.

Harbiini eestlased on suure huviga jälginud P. Kerese edusamme malevõistlustel ja tunnud neist suurt rõõmu.

Uue aasta algus Helsingi Eesti Seltsis.

Jaan Tõnissoni külaskäik.

HES-is möödus vana-aastaõhtu n. ö. eesti jõuluvorstide söömise tähe all. Vorstid olid Eestist tellitud, sest Soomes säärane söögi-

kraam puudub. Soome toll võttis tollimaksu küll rohkem, kui vorstide alghind oligi, aga sellest hoolimata ei raatsitud vorstidest loobuda, vaid lunastati need välja, söödi ja oldi rõõmsad.

Aasta viimast õhtut veedetakse Helsingis laialt ja suurelt. Inimesi jätkub sel õhtul kõikjale, küll teatritesse, kinodesse, kohvikutesse, küll hotellidesse ja restoranidesse, küll tantsusaalidesse, avalikkudele platsidele, kirikutesse jne. Kodudes ja väljas, kõikjal on palju inimesi, palju tuld ja valgust. Ka HES-i oli rohkel arvul inimesi kogunenud, et ühes koos vana aastaga jumalaga jätta ning parimate soovidega uude aastasse siirduda. Esitati ka mõned lõbusad naljapalad. Ka palju soomlasi oli tulnud Eesti jõuluvorsti sööma ja ühes eestlastega uut aastat vastu võtma.

Uueaasta päeval kell 5 õhtul oli selts korraldanud lastejõulupuu. Lapsi oli koos umbes 30, nende hulgas ka soomlasi. Laste ühist rõõmu oli tulnud vaatama ka rohkesti vanemaid inimesi.

Jõuluvana jagas lastele kotikesi maiustustega.

*

K. a. alguspäevil külastas prof. Jaan Tõnisson ühes abikaasaga Helsingit, kus ta pidas rea kõnesid karskusekultuurist, Eesti majandusliku elu arengust jne. Küllastaja kõnele ka raadioringhäälingus.

Laupäeva õhtul, 7. jaanuaril viibis lugupeetud Eesti riigi- ja rahvamees ühes abikaasaga Helsingi Eesti Seltsi ruumides. See oli nüüd teiseks juhaks, millal kõrge külaline Jaan Tõnisson austas oma külaskäiguga H-ngi Eesti Seltsi. Esimene külaskäik toimus 1926. a.

Selle haruldase sündmuse puhul oli seltsi avar saaliruum kogunenud inimesi täis, teiste seas ka palju soomlasi.

Prof. J. Tõnisson pidas tuumaka ja süitava kõne teemal: „Väliseestlased, hoidke oma rahvustunnet!“ Lugupeetud külalise peeti mitu tervitus- ja tänukõnet. A. J.

Riia eesti laste jõulupidu.

R. E. H. A. jõulupidu 6. jaanuaril õnnestus ülihästi. Alguses laulis Seltsi segakoor mõned jõululaulud ning neile järgnes kirikuõpetaja O. Pello kõne.

Seltsi näitetrupp kandis ette lastenäidendi „Väike Punamütsike“. Näitejuht P. Vrabec ühes näitlejatega oli näidendi hoogsalt lavastanud, nii et mitte ainult lastepere, vaid ka täiskasvanud huviga vana muinasjutu tegevust jälgisid. Näidendi kordaminekule aitasid kaasa ka hoolikalt valitud grimm ja kostüümid.

Riia Eesti Haridus- ja Abiandmisseltsi väike laulukoor Läti-Eesti Ühingu peol 18. dets. 1938.
Keskül koorijuhut L. Jakobson.

Peale ettekannete tuli jõuluvana, kes umbes 120 lapsele maiustuskotikesi jagas. Ilus õhtu, millele olid kogunenud umbes 450 noort ja vana Riia eestlast, lõppes ringmängudega ja tantsuga. t—l.

Läti-Eesti sõprusseltsi 10. aastapäev Riias.

18. detsembril pühitses Läti-Eesti Sõprusselts Riias oma 10. aastapäeva, kuhu oli palutud esinema ka Riia Eesti Haridus- ja Abiandmisseltsi laulukoor.

Koor, vähendatud koosseisus (14 lauljat) ja rahvariietes, esines maitsekalt valitud eesti lauludega, mis võlusid kuulajaid. Kuuldavasti kavatses REHA laulukoor tulevikus suurematel pidustustel esineda ainult rahvariietes.

Uue aasta vastuvõtmine Aluksnes.

Aluksne eestlasile on vana-aasta-õhtune kokkutulek kujunemas traditsiooniks.

Vana-aasta-õhtule 31. dets. oli Aluksne eesti koolimajasse perekonnaõhtule kokku tulnud palju eestlast, kuigi teadaanded ainult paar päeva enne perekonnaõhtut välja saadeti.

Seltsi juhatus, kes detsembrikuu algul oli seisukohal, et uueaasta vastuvõttu mitte korraldada, nõustus hiljem sellega, et siiski korraldada perekonna-õhtu ühes teelaua ja jõulupuuga. Vanade ja noorte ühisel jõul asutigi asja kallale, ja mõne päevaga olidki eeltööd tehtud.

Vana-aasta-õhtul kell 17.00 oli eestikeelne jumalateenistus kohalikus luteri usu kirikus, mille pidas koguduse asetäitja õpetaja J. Feldmann. Rahvast oli kirikus keskmiselt.

Peale jumalateenistust siirduti aga eesti koolimajasse vana-aasta-õhtule.

Perekonnaõhtut korraldava toimkond arvas, et eeltööde hilinemise tõttu rahvast palju ei tule. Sellele vastavalt muretseti lauanõusidki, kuid oldi „pettunud“, sest külalisi oli kaks korda rohkem, kui ette arvati.

Kell 20.30 asusid pooled osavõtjaist teelauda, ja lasti maitsta, mis nobedad perenaised ette kandsid. Perenaiste kohuseid täitsid seekord hoolikalt proua A. Mürk, preilid A. ja H. Tõugjas, A. Kukk, M. Danilson ja L. Kosilane. Lauasolijate poole pöördus sõnavõtuga kohalik tegelane N. Tsetser, kes soovitas eestlasil otsida tõe ja püüda valguse poole. Lauldi mõned eesti laulud ühiselt ja lahkuti lauast, et anda ruumi teisele laudkonnale. Esimeses

laudkonnas olid juhuslikult enamikus kõik noored, kuna teised olid vanemad inimesed. Eks see olnudki nii parem, sest vanemal inimesil oli nüüd aega omavahel juttu puhuda, kuna noored algasid ringmänge ja tantsu.

Kolmveerand tundi enne aastavahetust asuti jõulupuu juurde, mille küünlad olid süüdatud. Lauldi „Püha öö...“ Jagati ka kingitusi ja oodati uue aasta saabumist. Uue aasta saabumine ja tervitus kuulati raadio kaudu Tallinna ringhäälingust. Oli saabunud aasta 1939, mis võeti aplausiga vastu. Sooviti vastastikku õnne. Uue-aasta-tervitusõnadega pöördusid koosolijate poole N. Tsetser, S. Ahero, K. Veber ja Aug. Põimu. Viimane on Aluksne seltsist võrsunud tegelane, kes elab küll Eestis, kuid külastab sageli Aluksne eestlasi ja on alati nõuga abiks seltsi ellu puutuvate küsimuste lahendamisel. Nüüdki andis ta mõningaid tarvilikke näpunäiteid.

Jatkus hoogne ja meeleolukas jalakeerutus, mis kestis kuni hommikuni.

Perekonnaõhtust võttis osa umbes 100 inimest, nende hulgas Aluksne Eesti Hariduseltsi esimees hr. J. Tiro ja enamik juhatusel liikmetest.

Perekonnaõhtu jättis kõigile hea mulje.
—er.

Aluksne eesti ev.-lut. koguduse tegevusest.

Kuna enamik Aluksne eestlasi on luterlased, siis kujunes eestlasile 6. november tähtsaks kiriklikuks pühaks — pühitseti usupuhastuse- ja lõikusepäha ühiselt.

Kuna kogudusel puudub oma alaline õpetaja, siis oli palutud jutlustama õp. R. Raudkepp Tallinnast.

Külalisõpetaja jutlus meeldis rahvale, kuna see oli evangelistlik ja rahvuslik. Rahvast oli kirikus rohkesti.

4. detsembril jutlustas külalisena Aluksne eestlasile Hargla koguduse õpetaja Jaan Maior.

Praegu teeb kogudusele muret oma õpetaja puudumine. Koguduseliikmete arv on langenud 400-le. Koguduseliikmete arv võiks aga tõusta 1000-ni, kui kogudusel oleks oma rahvusest hingekarjane, kes suudaks koguduse elu viljakamaks muuta ja seega rahvast kogudusele juurde tõmmata.
—er.

Jõulupuud Läti eestlastele.

Pühapäeval, 18. detsembril m. a. oli Iipiku eesti asunduses J. Jürissoni talus „Ansinas“ sealsetele eesti lastele korraldatud jõulupuu. Külma ilma ja lumeta tee tõttu oli

kokku tulnud 40-st lapsest vähem kui pool. Lastejumalateenistuse pidas Mõisaküla õpetaja hr. Sõmer, kes ka lastele jõulukinke üle andis Piirimaade Seltsi poolt. Kingitusi lastele suuremal arvul oli toonud ka Välis-Eesti Ühing, mille lastele edasi andsid kohalesõitnud Välis-Eesti Ühingu Valga osakonna juhatusliige Joh. Kasak ja üliõpilane E. Ester. Jõulupuu ümber vesteldi ülevas meeleolus peagu südaööni. Lahke perenaine pr. L. Jürisson pakkus kõigile külalistele klaasi kohvi.

3. jaanuaril m. a. korraldas Välis-Eesti Ühingu Valga osakond Heinaste eestlastele jõulupuu-jumalateenistuse, millest V.-E. Ühingu esindajana võttis osa Ühingu Valga osakonna sekretär Ed. Tiro. Jõulupuu leidis aset kohalikus läti algkooli ruumikas saalis. Ilmunud oli ligi 200 inimest, nendest 60 last, kuna mõned kaugemal elavad perekonnad jäid tulemata. Vastavasisulise kaasakiskuva jumalateenistuse pidas Riia eesti koguduse õpetaja O. Pello, millele järgnes lühike kõne Ed. Tiro'lt ning pakikeste väljaandmine lastele. Jumalateenistuse osas vaimulikke laule pianiinol saatis sünnipäralt Eesti lätlane pr. A. Veide. Jõulupuu korraldamine õnnestus väga hästi.

6. jaanuaril k. a. toimus Omulis, kohapealse eestlase Jaak Vene talus jõulupuu taluomaniku algatusel. Jõulupuule kogunes üle 50 inimese, neist 23 last, kellele Välis-Eesti Ühingu Valga osakonna juhatusliikme A. Meeritsa ja noore usut. üliõp. Ovid Raudsepa poolt jagati pakikesi maiustuste ja raamatutega. Samal ajal oli kohale ilmunud ka Piirimaade Seltsi Holdre osakonna esindaja koolijuhataja Grimm, kes samuti tõi kaasa raamatuid ja maiustusi. Tundus, et selline kahelt poolt korraldatav kinkide jagamine, nagu Iipikusi, ei ole loomulik ja võiks tuua koguni kaasa mitmeid ebameeldivaid arusaamatusi.

Vaartu (Zvaartava) eestlastele korraldas 6. jaanuaril k. a. Välis-Eesti Ühingu Valga osakonna juhatusliige A. Kõiv Vaartu eestlase A. Kriisk'i talus jõulupuu. Vaimuliku talituse pidas Hargla õpet. J. Maior. Lapsi oli jõulupuule ilmunud 37, kuna 3 last oli vastava riietuse puudumise tõttu jäänud ilmutamata. Lastevenematest viibis jõulupuul umbes 20 inimest, nii et kogu külaliste arv ulatus ligi 60-ni. Lastele olid Eestist saadetud pakikesed maiustuste ja lasteraamatutega.

Saabunud kirjadest ja aruannetest nähtub, et Läti eesti lapsed olid väga õnnelikud ning tänulikud jõulupuude korraldamise eest.

Ilusa jõuluüllatuse valmistas REHA juhatus Läti provintsis asuvatele eesti koolidele, saates igale neist jõuluks 20 latti kehvematele õpilastele jagamiseks.

Mitmesugust.

OLÜMPIAMÄNGUD HELSINGIS JA VÄLIS-EESTI.

1940. A. VÄLISEESTLASTE KOKKUTULEK?

Välise ja koduse Eesti koostöö järjekordse suursündmusena on jäänud seljataha Välis-Eesti 3. ülemaailmaline kongress. Veel on alles korraldamata ja trükkimata kongressi riiklikud materjalid, aga sellel on kongressi töö tulemusrikkus pääsnud lähedale kogu maailma eestilaskonnale — delegaatide suu läbi ja „Välis-Eesti“ veergude kaudu.

Oleme astunud uude ettevalmistavasse viis-aastakusse, mille kestes tulevad teostada kongressil vastuvõetud õigused ja mille kestes ühtlasi tuleb teed tasandada järgmise ülemaailmse kongressi toimetulekuks.

Nüüd on aga kitsamas ringis ja eraviisiliselt üles tõstetud küsimus, kas ei tuleks seekord viieaastase ajavahemiku jooksul korraldada veelgi mingisugust suuremat väliseestlaste kokkutulekut. Ja kaahule heidetakse seejuures õige mõjuv argument. 1940. a. suvel korraldatakse Helsingis ülemaailmalised olümpiamängud, mispuhul avanevad kõigile soovijatele kõigist maailmanurkadest head võimalused sõiduks Soome ja ühes sellega kodumaale. Inimesed, kes hästi tuttavad eriti Ameerika ning Austraalia eestlaste mentaliteediga ja ka eesti noorsoo spordivaimustusega, arvavad ja teavad kinnitada, et väliseestlased väga suurel arvul sõidavad Helsingi olümpiamängudele — mitte ainult spordivaimustusest, vaid osalt ka selleks, et siis ühel hoobil ja kõige soodsamatel tingimustel külastada oma vana kodumaad. Kui meie seni oleme kasutanud oma iga 5 aasta järele korduvat laulupeidu ja laulupeoolevust selleks, et väliseestlastega sidemeid sõlmida, kuipalju rohkem ei peaks meie kasutama ainukordselt Helsingis ja üldse nii lähedal toimuvat olümpiasündmust väliseestlaste kutsumiseks omavahtlasele kokkutulekule — kas enne või kohe pärast olümpiamängude lõppu? nii küsivad ja arutavad need seni küll alles kitsamad ringkonnad. Liitagi, et meie oma kokkutulekut olümpiamängudega liites toome Tallinna esmakordselt nimelt Ameerika eesti spordihuvilist noorsugu, keda meie laulupeod seni on jätnud kaunis külmaks.

Sellele argumentatsioonile leidub muidugi ka vastuvõtteid. Kokkutuleku korraldamine pole ju lihtne asi, vaid on vä-

gagi aegaraskav ja peale selle veel väga kulukas ettevõte. Juba ainult sel põhjusel on väga raske, kui mitte võimatu, juba 2 aastat pärast 3. ülemaailmist kongressi hakkama saada uue ülemaailmalise kokkutulekuga. Aga lõppude lõpuks: kui on tulijaid, siis peab leiduma ka vastuvõtjaid. Ja tuleb kanda kõik vaevanägemised ja kulud.

Selles mõttes oleks vägagi soovitatav, et Välis-Eesti organisatsioonid ja tegelased laias maailmas ventileeriksid eraviisiliselt seda küsimust seoses Tallinnas liikuvate mõtetega, et nad katsuksid selgusele jõuda eestlaste huvi ulatuse kohta Helsingi olümpiamängude suhtes ja et nad siis kõigist oma tähelepanekuist informeeriks Välis-Eesti ühingut.

H. HALJASPÖLD.

SAABUNUD JA LAHKUNUD VÄLISEESTLASI.

Möödunud aasta lõpul sõitsid a.-s. „Eesti Reisibüroo“ kaudu Austraaliasse: Karl Kais, Elmar Kippasto, Johanna Taks, Georg Proos, Harald Reiss, Edgar Silberg ja Olga Udal.

Sama büroo andmetel sõitsid Buenos-Airesesse Vladimir ja Irene Pavloff, Brasiiliasse Anna Rebane ja Jiiri Vernik oma naiseaga, New Yorki Paul Grepp ja Alexandra Meyendorff, ning Jaapanisse Vladimir Perli.

Käesoleva aasta algus oli väliseestlaste liiklevuse poolest õige vaikne. Vaid mõned üksikud siirdusid ookeanitagustesse maadesse, kuna kodumaale tulijaid polnud.

Rootsi-Ameerika liniga sõitis 11. jaanuaril New Yorki Välis-Eesti Ühingu liige prl. Isolde Elend.

Compagnie Generale Trans-Atlantic'iga siirdas 8. jaanuaril New Yorki Välis-Eesti Ühingu liige August Seeberg.

Cunard White Star liniga ahustas 6. jaan. sõitu Kanadasse pr. Emma Robas.

VÄLIS-EESTI ÜHINGU TEATED.

Aastavahetus end erilisel Välis-Eesti Ühingus tunda ei annud, kuna töö käis ühtesoodu samas tempos edasi. Jõulu ja uueaasta ümber korraldati Läti eestlastele jõulupüüd ning täideti Välis-Eesti organisatsioonide tellimised algavaks aastaks nii kirjanduse, ajakirjanduse kui ka muul alal. Nüüd on Ühingu büroo ametis tegevuse ja rahalise aruande koostamisega, mis esitatakse peakoosolekule märtsis.

Uuel aastal võeti ühingu liikmeteks vastu:

A a b, Andrei, põllumees, Viedzem pag., Läti.

A l d e n, Amelie, New York City.

D r e y m a n, Oscar, laevakapten, Hoboken, N. Y., U. S. A.

E r n i t s, Juhan, pagar, Tallinn.

E w e l, Marie, majapidaja, Corona, L. I., U. S. A.

J a s k, August, majahoidja, Helsinki.

K a r j u s, Paul, kaupmees, Lugažu pag., Läti.

K a s a k, Eduard, käsitöölaine, Lugažu pag., Läti.

K o k k u l t, Artur, pangadirektor, Valga.

L a a s, Nina, perenaine, New York City.

M e l t s, Johann, õpetaja-ülempeester, Valga.

Soome.

N o r d, Aleksander, tehasejuhataja, Lahti,

P ö d e r, Julie, põllutöölaine, Lugažu pag., Läti.

S i b u l, Voldemar, põllumees, Lugažu pag., Läti.

S u i t s, August, rätsep, New York City.

W i l k i n s o n - L e p s, Aurelie, Los Angeles, Cal.

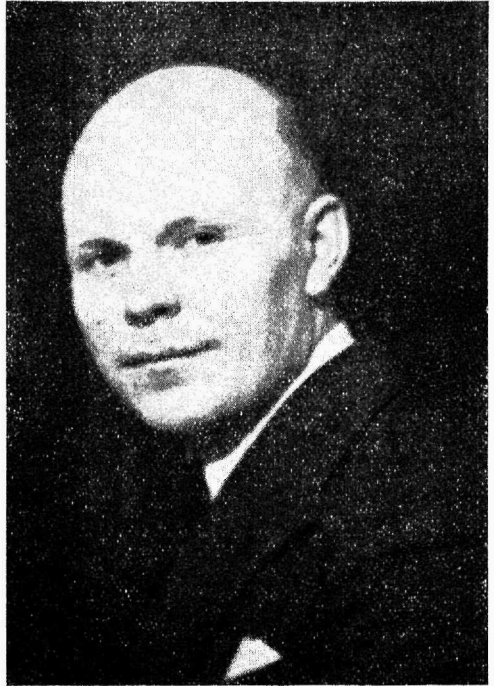
SURMA LÄBI LAHKUNUD VÄLISEESTLASI.

Raske kaotus tabas 29. nov. m. a. New Yorgi Eesti Haridusseltsi, kes kaotas surma läbi oma aktiivsema juhtiva tegelase, seltsi abiesimehe Hugo Peili. Ameerikasse saabunud 1926. a., asus ta seltskondlikku tegevusse, algul Eesti-Ameerika Atleetika Klubis, kus organiseeris jalgpallikomando, mängides selles ise kaasa, ja hiljem seltside ühinemisel E. H. S-is. Oli agaramaid tegelasi seltside ühendamisel. Tema tegevus Haridusseltsis oli väga mitmekülgne ja laiaulatuseline. Kuid tema tegevus ei piirdunud vaid ühe organisatsiooniga. Jõudu mööda tõmbas ta kaasa ka teistes org-ides, nagu Balti-Ameerika Ühingu juhatuse liikmena, New Yorgi Eesti Vabadussõjalaste Ühingu, Folks Festival Council'is jne. Ka väljaspool New Yorki oli H. Peil hästi tuntud, nimelt Bostoni ja Baltimore'i eestlaste seas mitmekordsete külaskäikude kaudu.

Sündinud 1903. a. Rakveres, oli H. Peil kõige paremas meheas, kui raske vähjatõbi teda ootamatult maha murdis ja hauada viis. Ei annud tulemusi ei operatsioon ega vereülekaned.

Elukutselt oli kadunu dekoraator, kes oma oskusi veel septembri lõpuni võrdlemisi hea tervise juures kasutas seltsi uute ruumide dekoreerimisel.

Ei ole palju neid tegelasi Väli-Eesti seltskondliku töö põllul, kes omavad nii

Hugo Peil †
New Yorgi Eesti Haridusseltsi kauaaegne abiesimees.

palju organiseerimisvõimet, ideelisust, valmisolekut igale tööle ja püüvat energiat nagu kadunu. Et ta Väli-Eesti liikumise suuri ülesandeid mõistis küllalt kaugeläinvalt ja et ta Väli-Eesti liikumist võttis tervikuna, tõendab see asjaolu, et ta oli Väli-Eesti Ühingu liige ja selle ülemaailmalistele organiseerimispiüetele soojalt kaasa tundis. Seepärast ei ole H. Peili surm kaotuseks ainult New Yorgi eesti seltskonnale, vaid ühtlasi ka kogu Väli-Eesti liikumisele. Kuid H. Peil oli lugupidatud mitte ainult seltskonnategelasena, vaid ka hea sõbra ja seltsilisena. Pruugib vaid heita pilk „Meie Tee“ leinakuulutustele, et näha, kui võrra arvukas on olnud tema sõprade ja nüüd kurbade leinajate hulk.

Raskem kui kõigile teistele on kaotus pr. Marie Peilile, kes siirdudes tagasi rõõmsalt kodumaa-külaskäigult, põues vaimustavad mälestused suvistest suursündmustest Eestis, pidi vastu võtma raskeima saatusehoobi — oma mehe surma.

*

Harbiinis suri angina tagajärjel 18. novembril ja maeti luteri-usu surruuiale eestlane ja E. Kodanik neiu Beatrice S e n d e r, 28 a. vana. Matustest võttis osa kogu Har-

See raamat kõneleb palju ka väliseestlasele!

«Eesti Vabariigi President Konstantin Päts»

on teos Eesti esimesest kodanikust.

Ta jutustab loo suurest isamaaarmastusest, kõneleb igale eestlasele ühest suurest eestlasest. Ta räägib mehest, kes võrsununa rahva seast on püüdanud oma elu rahvale.

Lihtne, kuid haarav sõnastus iseloomustab selle kauni suurekaustalise raamatu tekstilist osa. 72 sügavtrükipilti peegeldavad Eesti viimaste aastate ajaloo olulisemaid momente seoses President K. Pätsi isikuga. Kaanel President K. Pätsi pilt mitmevärvilises sügavtrükis kunstnik K. Hermanni maali järel.

Tellige endale see raamat, ja südamlük side kodumaaga tiheneb.

Saatke teose toimetusele (aadress: Postkast 467, Tallinn, Estonia) või Välis-Eesti Ühingule \$ 1.50 ehk Ekr. 5.50 ning teile lähetatakse raamat papist kaitsekarbis postikuludeta kätte, ükskõik kus Teie ka elaks.

Pealadu: K.-ü. „Rahvaülikooli“ raamatukauplused Tallinnas.

Väliseestlased, organiseerige raamatu ühistellimisi!

biini cestlaskond eesotsas konsul Lõhmas'ega. Kadumu omas kõrgemat kaubanduslikku haridust, oli tegev eesti seltskonnas ja laulukoori liige. Olgu temale kerge kauge Mandžuuria muld.

*
Hiljuti saabus kodumaale kurb teade, et väikeses Austraalia linnakeses Athertonis suri 20. septembril m. a. eestlane Arnold Põlma, 48 a. vana. Kadumu lahkus kodumaalt 1924. a. ning alustas Austraalias puutöölisena, tõustes seal jõukaks meheks. Kadumut jäi leinama ta abikaasa, tütreid ja omaksed.

P.-Ameerika eestlaste ajakirja „Meie Tee“ teatel suri 29. oktoobril m. a. Marine Hospitalis, New Yorgis, eesti meremees Eduard Jüri poeg Hennig. Ta maeti 2. novembril m. a. Silver Mount surnuaeda Staten Islandis. Kadumu oli 49 a. vana ja üle 30 aasta kodumaalt ära.

*
5. detsembril l. a. suri Riias 79. eluaastas üks vanimaid seltskonnategelasi Abram Umala. Kadumu oli elavalt osa võtnud Riia eesti seltside tegevusest, olles mitme seltsi asutajaliikmeks. Olgu lahkunule muld võõrsil kerge!
t—l.

J. VIINAMÄGI TUNNISTATI KUTSELISEKS LAULUPEDA- GOOGIKS.

Jüri Viinamägi, kes vahetpidamata 10 aastat lauljana ja laulupedagoogina on esinenud välismaal, registreeriti novembris E. V. haridusministeeriumi kutseoskuse-osakonna poolt kutseliseks muusikuks laulu ja laulupedagoogilisel alal.

Jüri Viinamägi alustas 19. jaanuaril Riost sõitu kodumaale. Teel ta kavatseb peatuda mõned nädalad Poolas, anda Varsavas kontserte ja esineda ringhäälingus.

153 SAO PAULO EESTLAST SOOVIB KODUMAALE.

Eesti konsuli k. t. Sao Paulos Aksel Paju saatis välisministeeriumile Brasiilia eestlaste nimekirja, kes soovivad k. a. kodumaale tagasi tulla. Nimekirjas on esialgselt end ütles annud 153 Sao Paulo eestlast, kuna andmed teiste Brasiilia eestlaste kohta veel puuduvad. Kui arvestada ka Rio, Santos ja Porto Alegre eestlasi, võib kodumaale tulla soovijate arv tõusta kuni 250-ni.

Välisministeerium esitas need andmed vabariigi valitsusele, pühades Brasiilia eestlaste tagasitoomiseks võtta 1939/40. a. riigieelarvesse vastav summa.

KIRJANDUSLIKKE UUDISEID.

O.-ü. „Noor Eesti Kirjastuse“ väljaandel ilmusid detsembrikuus:

R. Tiitus: TOSLEM LASTELE. Hind 75 s.
K. A. Hindrey: „LEMBITU“. Ajalooline romaan. Kunstnik E. Järve kaas ja siseillustratsioonid. 197 lk. Hind broš. kr. 3.25, köites paremal paberil kr. 4.25.

A. Antson: „SINA EI PEA MITTE HIRMUSTAMA...“ Romaan. Kaas A. Veberilt. 457 lk. Hind broš. kr. 4.25, köites paremal paberil kr. 5.50.

O. Luts: „KTORA GODZINA“. Mälestused X. Kaas A. Veberilt. 162 lk. Hind broš. kr. 2.50, köites paremal paberil kr. 3.30.
Erni Hür: PALGEST PALGESSE. VIII kogu luuletusi. Kunstnik E. Kollomi kaas ja rikkalikud originaal-puugravüürid. 96 lk. Hind broš. kr. 2.25, köites kr. 3.—

Richard Roht: „INIMSAATUSED“. Romaan. Kunstnik P. Areni kaas. 299 lk. Hind broš. kr. 4.25, köites paremal paberil kr. 5.30.

August Mälik: MERETUULTES. Novellidekogu. O. Kangilaski kaas ja siseillustratsioonid. Hind broš. kr. 2.90, köites kr. 3.90.

Henrik Viinapuu: PÕHJAVÄLGUS. XI kogu luuletusi. 78 lk. Hind broš. kr. 1.75, autogrammiga kr. 2.50 ja nummerdatud autogrammiga — luuletus „Põhjavälgus“ autori poolt käega sisse kirjutatud kr. 3.—

Eesti Kirjanduse Seltsi väljaandel oktoobridetsembrikuus ilmunud:

R. L. Stevenson: TREASURE ISLAND. Sõnastikuga. 148 lk. Hind 1 kr. 25 s.

J. Konks: EESTI AJALUGU II. Ajaloo õpperaamat progümnaasiumi II klassile. 1. vihk. 56 lk. Hind 65 s.

H. G. Wells: LÜHIKE MAAILMA-AJALUGU III. Uusaeeg: usupuhastusest maailmasõjani. Tõlkinud L. Loone. Redigeerinud prof. P. Tarvel. 112 lk. Hind 1 kr., köites 1 kr. 50 s.

A. Sang: HEINRICH HEINE. Luuletaja ja võitleja. 160 lk. Hind 1 kr. 50., köites 2 kr.

Stendhal: PUNANE JA MUST I köide. XIX sajandi kroonika. Tõlkinud J. Semper. 352 lk. Hind 4 kr., köites 4 kr. 50 s. Romaan Napoleoni järelajast Prantsusmaal, mil kuulsuse ja vägevuse igatsus oli tugev, aga võim murtud.

P. Tarvel—J. Madisson—L. Annist: AJALUGU GÜMNAASIUMILE II, 1. vihk. Hind 2 kr.

A. Hanko: ADMIRAL NELSON. Inglise rahvuskangelane. 160 lk. Hind 1 kr. 50 s., köites 2 kr. Suurmeeste Ehilood 46. Suure lahingumehe elulugu.

W. Durant: **LOOD FILOSOOFIA AJA-LOOST IV—V. IV Pessimism ja positivism.** Schopenhauer ja Spencer. V Irratsionalismi uuestisünd. Nietzsche, Bergson ja kaasaegsed filosoofid. Tlk. A. Kaal ja L. Anvelt. 208 lhk. Elav Teadus 82/83. Hind 2 kr., köites 2 kr. 50 s. Durantil on ainulaadne oskus ka vanade mõtlejate juures esile tõsta just nende aktuaalseid külgi.

A. Kallas: **SURMAV EROS.** Kogutud teosed III. Soome keelest tlk. Fr. Tuglas. Hind 1 kr. 75 s., köites 2 kr. 25 s. Sisaldab: „Barbara von Tiesenhusen“ ja „Hundimõrjsja“.

HUNT JA UTE. (Eesti muinasjutt lastele).

10 illustr. B. Lukats'ilt. 12 lhk. Hind 50 s.

VALIK PRANTSUSE ESSEID. Koost. ja tlk. A. Aspel. „Maailmakirjandus“ nr. 5. Hind 4 kr. 50 s., köites 5 kr. Valimik kuulsamaid ja hiilgavamaid näiteid prantsuse esseekunstist, alates Montaigne'iga ja lõpetades France'iga.

NÜÜDSE HIINA ALUSED. T'Ang Leang Li järgi A. E. Marand. Tõlend. prof. U. Masing. 112 lhk., 11 illustr. Elav Teadus 84. Hind 1 kr., köites 1 kr. 50 s. Hiina ehu usulised, majanduslikud, kul-

tuurilised jm. alused ja praeguse seisukorra põhjused.

*

Veebruarikuus ilmub Konjunktuurinstitudi väljaandel suurväljaanne „Eesti — 20 aastat iseseisvust sõnas ja pildis“. Teos ilmub suurformaadis (ligi 300 lhk. ja 120 lhk. pilte sügavtrükkis) ja käsitab terve iseseisvusaja saavutusi kõikidelt aladelt. Ettetellimishind välismaal kuni 20. veebruarini kr. 4.—

KURSISEDEL.

17. jaanuaril 1939.

	Ost.	Müük.
1 Ingl. naelsterl.	Ekr. 18.11	Ekr. 18.35
1 USA dollar	„ 3.86	„ 3.93
100 Prantsuse fr.	„ 10.17	„ 10.37
100 Saksa riigim.	„ 155.10	„ 157.30
100 Soome marka	„ 7.98	„ 8.10
100 Läti latti	„ 71.40	„ 72.50
100 Belgia belgat	„ 65.30	„ 66.30
100 Itaalia liiri	„ 20.32	„ 20.67
1 Austraalia naelst.	„ 13.60	„ —
1 Nõuk. Vene rubla	„ —	„ —.69
1 Argentína peso	„ 1.—	„ —
100 Brasiilia milreisi	„ 19.50	„ —

Surma läbi lahkunud liiget ja Välis-Eesti tegelast

Hugo Peil'i

mälestab leinas

Välis-Eesti Ühing

Vastutav toimetaja: Ernst Jürgens, tegevtoimetaja: Eduard Riisna; talitusejuht: B. Tiido.

Ajakiri „Välis-Eesti“ ilmub Tallinnas iga kuu kord.

Tellimishind: välismail \$ 1.— (Ekr. 3.75 või vastav summa kursisedeli järgi muus rahas) aastas; Eestis, Lätis, Soomes ja Leedus Ekr. 2.50 aastas.

Väljaandja: Välis-Eesti Ühing, V.-Posti 8, ehk postkast 100, Tallinn. Telef. 449-43. Tallinnas, 19. jaanuaril 1939.

O.-ü. „Vaba Maa“ trükk, Tallinnas 1939. a.

Õnnerikast uut aastat

kõikidele kodu- ja väliseestlastele soovivad firmad:

A-S. „Eesti Reisibüroo”

Tallinn

Kinga 3

Swedish American Line
ja
liini esindus Tallinnas

Norddeutscher Lloyd Bremen
ja
Peaesindus Eestis – Balti Lloyd

Tallinn

Pikk 62

Canadian Pacific Line'i esindaja
A-S. „Tallinna Laevaühisus”

Õnnerikast uut aastat

kõikidele kodu- ja väliseestlastele soovivad firmad:

E. Bergmann & Ko

Laevakontor

Tallinn

Vabadusväljak 7

Cunard White Star Limited esindaja Georg Buck

Tallinnas

Raekojaplats 11

Tel. 466-30

Laevaühing G. Sergo & Ko

Tallinn

Baikovi sild

Ekspeditsiooniäri **Oskar Stude**

Tallinn

Olevimägi 14

Tel. 415-00

Õnnerikast uut aastat

kõikidele kodu- ja väliseestlastele soovivad firmad:

A-S. Esimene Eesti Põlevkivitööstus

end. Riigi Põlevkivitööstus

Majaomanike Krediitpank

Ü.-P.

Tallinn, Pärnu mnt. 8

Tel. : keskjaam 426-69
Juhatus : 411-40

O-Ü. „Mootor”

Tallinn

A-S. „Odor”

Keemia- ja kosmeetikatehas

Tallinn

Kivimurru 2

Õnnerikast uut aastat

kõikidele kodu- ja väliseestlastele soovivad firmad:

O-Ü. „Raf. Haarla”

Kirjaümbriku- ja paberiümbertöötamise tehas
Tallinnas

Raamatu- ja kirjutusmaterjalide suurkauplused

K-Ü. „Rahvaülikool”

Tallinn

Harju 48, tel. 444-39

Pärnu mnt. 10, tel. 446-67

Kohvik Feischner

Tallinnas

Raamatuköitmise- ja lineerimisetööstus

Jakob Biek

Tallinn

Müürikuu 17

*Kes palju tahab,
valib ainult ühe!*

Kes tahab peale päevauudiste näha elu
tema mitmekesistes avaldustes, kes ot-
sib kirjutisi mitmelt huvialalt, kes tahab
teada kõiki kodumaa sündmusi, kes
oskab hinnata mõnusat nalja ja häid
jutte, see

tellib ainult „Rahvalehe“

„Rahvaleht“ maksab tellides välismaale 1,15 dollarit kuus.

Address: Tallinn, Estonia, Pikk 54-58.

Põhja-Ameerika
eestlaste ajakiri.

«**MEIE TIE**»

ilmub kord kuus ja toob huvitavaid kirjutisi
kõikide P.-Ameerika eestlaste elust-olust.

Tellimishind aastas:
Eestis kr. 2.-
Välismaal \$ 1.-

Toimetus ja talitus:
15 East 125 Street,
New York, N. Y., U. S. A.

Kuukiri Kodu- ja Välis-Eestist

„VÄLIS-EESTI“

Sisaldab:

- eestlaste reisi- ja seikluskirjeldusi, mälestusi jne. võõrsilt,
- huvitavaid kirjeldusi eestlastest kogu maailmas,
- sõnumeid väliseestlaste elust-olust,
- teateid organiseeritud väliseestlaste tegevusest ja rahvus-
kultuurilisest tööst,
- rohkesti ülesvõtteid välismaadest, väliseestlastest jne.

Lugedes „Välis-Eestit“ olete ühenduses eestlastega kogu
maailmas.

Tellimishind: kodumaal, Lätis, Leedus
ja Soomes kr. 2.50 aastas,
mujal välismaal \$ 1.-.

VÄLJAANDJA

VÄLIS-EESTI ÜHING, VANA POSTI 8, TALLINN

KARTMATULT, ÕIGLASELT
JA SELGELT VALGUSTAB
KÕIKI ELUNÄHTEID

UUS EESTI

SÕNAS JA PILDIS IGA PÄEV PARIM VALIK-
AASTAS 3600 SUURT LEHEKÜLGE PÕNEVAID
UUDISEID, HUVITAVAIK JA ASJALIKKE KIR-
JUTUSI NING TÄRVILIKKE KUULUTUSI.

LUGEKE IGA PÄEV „UUS EESTIT“

POSTIGA KOJU TELLIDES MAKSAB **ESIMENE VEERANDAASTA KR. 5.-** JA
EDASI IGA KUU KR. 1.50 VÕI 5 SENTI ÜKSIKNUMBER.

